

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Diplomová práce

Bc. Barbora Tempírová-Kotrlá

Školní speciální pedagog

Olomouc 2019

vedoucí práce: doc. Mgr. Michal Růžička, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením doc. Mgr. Michala Růžičky, Ph.D. a použila pouze prameny uvedené v seznamu bibliografických citací.

V Olomouci dne 20. 10. 2019

Bc. Barbora Tempírová-Kotrlá

Poděkování

Děkuji všem, kteří mi věnovali svůj čas pro účely této práce, zejména vedoucímu mé diplomové práce doc. Mgr. Michalu Růžičkovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky. Dále děkuji své rodině za podporu v průběhu tvorby.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Barbora Tempírová-Kotrlá
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Michal Růžička, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Školní speciální pedagog
Název v angličtině:	Special education teacher at school
Anotace práce:	<p>Diplomová práce se zabývá náplní práce školních speciálních pedagogů. V teoretické části se objeví vhled do historie vývoje speciální pedagogiky, podpůrná opatření, základní charakteristiky žáků s podpůrným opatřením, současný školský poradenský systém v ČR, školní poradenské pracoviště, náplň práce školního speciálního pedagoga, typy žáků, se kterými speciální pedagog pracuje a speciální vzdělávání v zahraničních zemích.</p> <p>Praktická část se zaměřuje na náplň práce školního speciálního pedagoga v různých typech škol co do velikosti. Vybrala jsem si školu, která má paralelní třídy ve stejných</p>

	ročnících, která má jednu třídu v ročníku a malotřídku (školu venkovského typu).
Klíčová slova:	Historický vývoj, žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, podpůrná opatření, pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, výchovný poradce, školní psycholog, školní metodik prevence, školní speciální pedagog.
Anotace v angličtině:	<p>This final thesis deals with special education teacher's job description. The theoretical part defines the terms like supportive actions, students with needs of supportive actions, advisory services. There is a look into a historical background and the development of special education teacher profession. The next chapter tells us about the types of pupils that are cooperating with teachers of that type, there is also a chapter about education of kids with special needs in different countries.</p> <p>Practical part focuses on job description of a special education teacher. I chose a school with parallel classes of one year, a school that has only one class in a year and a small country type school.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Historical development, students with learning difficulties, supportive actions,

	advisory services, educational advisor, school psychologist, special educational teacher.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Informovaný souhlas s rozhovorem Příloha č. 2: Souhlas se zpracováním osobních údajů Příloha č. 3: Přepis jednoho z rozhovorů
Rozsah práce:	80 stran
Jazyk práce:	Český jazyk

Obsah

Úvod	10
1. Speciální pedagogika a její vývoj	12
2. Speciální pedagogika	14
3. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami	18
4. Podpůrná opatření	20
4.1 Podpůrná opatření prvního stupně	20
4.2 Podpůrná opatření druhého stupně	21
4.3 Podpůrná opatření třetího stupně	21
4.4 Podpůrná opatření čtvrtého stupně	22
4.5 Podpůrná opatření pátého stupně	23
5. Školní poradenství	24
5.1 Školské poradenské zařízení	26
5.1.1 Pedagogicko-psychologické poradny	26
5.1.2 Speciálně pedagogická centra	27
5.2 Školní poradenské pracoviště	28
5.2.1 Výchovný poradce	29
5.2.2 Školní metodik prevence	29
5.2.3 Školní psycholog	30
5.2.4 Školní speciální pedagog	32
6. Školní speciální pedagog	33
6.1 Historický pohled do profese školních speciálních pedagogů	33
6.2 Vzdělání a profesní vývoj školního speciálního pedagoga	33

6.3 Osobnost školního speciálního pedagoga	38
6.4 Činnosti školního speciálního pedagoga	39
6.5 Žáci vyžadující pomoc školního speciálního pedagoga	41
6.5.1 Žáci se specifickými poruchami učení a chování	41
6.5.2 Žáci s narušenou komunikační schopností	43
6.5.3 Žáci s vadami sluchu	44
6.5.4 Žáci se zrakovým postižením	44
6.5.5 Žáci s tělesným postižením	45
6.5.6 Žáci s poruchami autistického spektra	45
6.5.7 Žáci se zdravotním znevýhodněním	46
6.5.8 Žáci se sociálním znevýhodněním	46
7. Speciální vzdělávání v zahraničí	48
7.1 Vzdělávací systém Německa	50
7.2 Vzdělávací systém Velké Británie	51
7.3 Vzdělávání ve Finsku	51
7.4 Vzdělávací systém v Polsku	52
8. Výzkumná část	53
8.1 Cíl práce a výzkumné otázky	53
8.2 Metodika výzkumné části	53
8.3 Realizace výzkumu	53
8.4 Výzkumný vzorek	54
8.5 Výzkumné místo	55
8.6 Analýza výzkumného šetření	57

8.7 Výsledky kvalitativního výzkumu	68
Závěr a diskuze	70
Seznam použité literatury a zdrojů	72
Seznam příloh	75

Úvod

Tématem mojí diplomové práce je školní speciální pedagog. Dříve pracovali speciální pedagogové spíše v poradenských zařízeních, hlavně tedy ve speciálně poradenských centrech, nyní se jejich působení rozšířilo na běžné základní školy, mateřské školy a ostatní školská zařízení. Pro pedagogy již tedy není žádnou novinkou, že se s nimi ve svojí pedagogické praxi běžně setkávají. Speciální pedagogové jim mají pomoci při práci s integrovanými žáky, a to nejen nalézat vhodné metody a postupy práce, ale také při tvorbě individuálních vzdělávacích plánů, vedení dokumentace a jiné.

Toto téma jsem si vybrala, jelikož bych ráda popsala náplň práce speciálního pedagoga v různých typech škol dle velikostí. Také si myslím, že působení školního speciálního pedagoga může být ještě pro mnohé ne zcela jasná a v této diplomové práci se mohou dozvědět nové informace.

Diplomová práce se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části se zaměřuji na vývoj speciální pedagogiky, dále zmiňuji podpůrná opatření, kde rozvádím základní charakteristiky a popisuji žáky s potřebou podpůrných opatření. Následující kapitola popisuje současný poradenský systém v České republice, pedagogicko-psychologické poradny, speciálně-pedagogická centra a střediska výchovné péče. Následuje podkapitola o školním poradenském pracovišti a s tímto spojené pojmy jako školní metodik prevence, výchovný poradce či školní psycholog. Další kapitola je věnována školnímu speciálnímu pedagogovi, kde vymezuji tento pojem, vymezuji historický vývoj profese a legislativní vymezení s kvalifikací. Následující kapitola se týká náplně práce školního speciálního pedagoga, reedukační a intervenční činnosti, depistážní a diagnostické činnosti, metodické podpory pedagogů a asistentů pedagoga, spolupráce s rodiči či zákonnými zástupci a evidence. Jsou zde rozepsány jednotlivé typy žáků a postižení, s nimiž se školní speciální pedagog ve své práci pravidelně setkává. Poslední kapitola se věnuje speciálnímu vzdělávání v zahraničních zemích.

Pro praktickou část jsem zvolila kvalitativní výzkum ve formě rozhovorů se speciálními pedagogy z různých typů škol. Zvolila jsem školu s paralelními třídami stejného ročníku, školu s jednou třídou v ročníku a vesnický typ školy - malotřídku.

Cílem diplomové práce je přiblížit náplň práce speciálních pedagogů na různých typech škol co do velikosti a poukázat na případné rozdíly v jejich práci.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Speciální pedagogika a její vývoj

„Není důležité člověku, aby žil dlouho, ale aby byl spokojen se svým způsobem života a šťasten svým konáním. Je-li v tomto štěstí člověka i kousek štěstí jiných, pak je život krásný.“

(Rudolf Jedlička)

Speciální pedagogika je vědou poměrně mladou. Historie toho, čím se obor zabývá, je stará jako lidstvo samo, avšak odborné základy speciální pedagogiky se začaly systematicky budovat v pozdějších letech. Za nejvýznamnější osobnost u nás je považován profesor Miloš Sovák (1905 – 1989), který založil Českou logopedickou společnost a působil jako první vedoucí katedry speciální pedagogiky na pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Profesor Sovák prosadil např. bezplatné přidělování sluchadel pro osoby s vadami sluchu či možnost psaní levou rukou pro levoruké žáky. Další osobnosti podílející se nějakým způsobem na vývoji speciální pedagogiky byli např. profesor František Čáda (1865 – 1918), který se prosadil v pedopatologii, dále Jan Mauer (1878 – 1937) nebo také Josef Zeman (1867 – 1961), kteří reprezentovali nápravnou (léčebnou) pedagogiku. Speciální pedagogika nesla ve svých začátcích také název defektologie, nakonec se ale v 70. letech profesor Sovák přiklonil k termínu speciální pedagogika. Ovšem ani tento název nemá dodnes jednotnou mezinárodní podobu. V některých zemích se stále používají pojmy jako speciální výchova a vzdělávání či nápravná pedagogika. (Slowík, 2007).

V historii nepředstavovala speciální pedagogika péči o jedince se zdravotním postižením či znevýhodněním v takové formě jako ji známe dneska. Starověk byl znám vyhlazováním postižených jedinců, kteří byli shazováni ze spartské skály. Ve středověku byli tito lidé považováni za šťastlivě vyvolené, na něž shlédl Bůh, ale také za d'áblovu zplodence. Již od raného středověku začaly vznikat klášterní hospitály a první azylová zařízení, přesto byly duševní poruchy chápány ve středověku více jako posedlost zlým duchem. (Valenta, Muller, 2004).

Období renesance přineslo první klasifikaci duševních poruch. Tato klasifikace se objevila v díle Felixe Plattera a jednalo se o následující dělení:

- Imbecilitas mentis (duševní zblbnutí)
- Hebetudo mentis (idiocie)
- Tarditas ingenii (imbecilita)
- Imprudentia seu defectus iudicii (slabomyslnost)
- Oblivio (zapomětlivost)
- Memoria imminuta (velká ztráta paměti)

(Černoušek in Valenta, 2004).

Významná osobnost tohoto období, J. A. Komenský, hájil nutnost vzdělávat všechny děti bez ohledu na typ a stupeň jejich postižení. Ve svém díle *Didaktice velké* se zabýval jednou z prvních speciálně pedagogických klasifikací žáků. (Valenta, Muller, 2004).

V období novověku nastoupila programová péče o handicapované osoby spojená se specializací v přístupu k jedincům s různými druhy postižení. Pro období přelomu 19. a 20. století bylo charakteristické propojování léčby s výchovou a vzděláváním. V tomto období probíhala snaha o rehabilitaci handicapovaných osob do běžného života, což mělo ovšem i své stinné stránky. Kdo nebyl schopen se dostatečně začlenit, byl začleněn do ústavního zařízení. (Slowík, 2007).

Od 90. let 20. století lze sledovat integrační trendy a od počátku 20. století inkluzivní přístup k osobám se speciálními vzdělávacími potřebami. (Bendová, 2015).

Od roku 1990 do roku 2000 vzniklo v ČR více než 100 speciálně pedagogických center pro všechny typy postižení. Většina z nich vznikla při speciálních školách nebo při speciálních mateřských školách. (Jankovský, 2006).

2. Speciální pedagogika

Pipeková definuje speciální pedagogiku jako „vědu o zákonitostech speciální výchovy a speciálního vzdělávání jedince, který z důvodu znevýhodnění vyžaduje zvláštní, tedy speciální přístup při vzdělávání a speciální podporu při pracovním a společenském uplatnění.“ (Pipeková, Vítková, 2010).

Jak je uvedeno v knize Speciální pedagogika od S. Fischera a kol., speciální pedagogika je „vědní obor, který se zabývá zákonitostmi výchovy a vzdělávání, a rozvojem jedinců, kteří jsou znevýhodnění vůči většinové populaci v oblasti fyzické, psychické nebo sociální, a mají speciální výchovně vzdělávací potřeby.“ (Fischer a kol., 2014).

Profesor Miloš Sovák je autorem koncepce rozdělení speciální pedagogiky na jednotlivé oblasti (pedie), které se věnují různým druhům postižení:

Obory speciální pedagogiky	Druhy postižení
Somatopedie	tělesná postižení, dlouhodobá onemocnění
Tyflopedie (oftalmopedie)	zrakové postižení
Surdopedie (akupedie)	sluchové postižení
Psychopedie	mentální postižení (psychické poruchy)
Logopedie	narušená komunikační schopnost
Etopedie	poruchy chování a sociální deviace
Speciální pedagogika osob s dílčími nedostatky	specifické poruchy učení, projevy LMD (ADD, ADHD) atd.
Speciální pedagogika osob s více vadami	kombinace dvou a více postižení

(Slowík, 2016).

Dále se speciální pedagogika dělí dle věku osob a to na:

- speciální pedagogiku raného věku;
- speciální pedagogiku předškolního věku;
- speciální pedagogiku školního věku;
- speciální pedagogiku dospělých (speciálně pedagogická andragogika)
- speciální pedagogiku seniorů (speciálně pedagogická gerontagogika)

(Bendová, 2015).

System vzdělávání osob s handicapem:

Raná péče	Střediska rané péče
Předškolní vzdělávání	Mateřské školy - běžné nebo zaměřené na konkrétní typ postižení
Základní a střední vzdělávání	Základní školy - běžné nebo zaměřené na konkrétní typ postižení Střední školy - běžné nebo zaměřené na konkrétní typ postižení
Terciární vzdělávání	Vyšší odborné školy (bez speciálního zaměření) Vysoké školy (bez speciálního zaměření)
Celoživotní vzdělávání	Vzdělávací a rekvalifikační kurzy, školení

(Slowík, 2016).

Speciální pedagogika patří mezi humanitní obory. Je propojená s obory jako biologie člověka, medicína, psychologie, sociologie, právo či filozofie. Ke speciální pedagogice patří také obory, které s ní zdánlivě nesouvisejí, i když opak je pravdou. K těmto oborům patří například ekonomie, jelikož výchova, vzdělávání a všechna integrační opatření jsou závislé na finančním zajištění, dále sem řadíme právo, jelikož legislativní podpora je pro lidi s postižením také velmi důležitá. (Slowík, 2007).

Předmětem péče je ve speciální pedagogice jedinec se zdravotním znevýhodněním, popř. sociálním znevýhodněním, který potřebuje podporu v oblasti výchovy, vzdělávání, přípravě k pracovnímu uplatnění či v sociálním začlenění. (Bendová, 2015).

Cíle speciální pedagogiky vycházejí z práv lidí s postižením na respektování jejich osobnosti, na jejich rozvoj, na vzdělání a vhodné pracovní uplatnění. (Pipeková, Vítková, 2010).

Speciální pedagogika využívá speciální metody, prostředky a přístupy podle druhu a stupně postižení. Velmi důležitý je optimální rozvoj osobnosti osob se zdravotním postižením, což usnadní jejich pracovní, sociální a kulturní integraci. (Jankovský, 2006).

Speciální vzdělávací potřeby žáků zjišťují školská poradenská zařízení, tedy pedagogicko-psychologická poradna či speciálně pedagogická centra. Vzdělávání se uskutečňuje s využitím podpůrných opatření. Mezi podpůrná opatření patří zejména:

- využití speciálních metod, forem, postupů a prostředků vzdělávání
- využití speciálních kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic či didaktických materiálů
- zajištění služeb asistenta pedagoga
- poradenská pomoc školy a školského poradenského zařízení
- vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu
- v případě potřeby prodloužení délky středního či vyššího odborného vzdělávání
- využití dalšího pedagogického pracovníka, tlumočníka či přepisovatele

(Michalík, Baslerová, Felcmanová, 2015).

Podpůrná opatření jsou řazena do pěti stupňů. Podpůrná opatření stupně prvního mohou pedagogové začlenit do výuky dle svého uvážení. Jedná se o nejmírnější opatření, žáci si jich mnohdy nemusí ani povšimnout. Může se jednat o dočasné změny, ale mohou mít také trvalý charakter, který ovšem nenaruší průběh výuky a nevyžaduje výrazné modifikace edukačního procesu. Jejich výhodou je, že mohou být zařazeny do výuky okamžitě bez závislosti na pomoci od poradenského zařízení. Další výhodou je, že podpůrná opatření nejsou vázána na konkrétní diagnózu, zejména opatření prvního stupně. Může se jednat o opatření typu prodloužení času na práci, zvětšení písma, posazení žáka blíže k učiteli apod. Lze říci, že opatření prvního stupně konají učitelé běžně. (Mertin, Krejčová, 2016).

Podpůrná opatření stupně 2 - 5 jsou již vázána na doporučení školského poradenského zařízení. V případě těchto doporučení budou učitelé dotazováni, jaká opatření prvního stupně již aplikují, co se daří a co se nedaří, proč je třeba přistoupit k opatřením vyššího stupně. Čím vyšší je stupeň opatření, tím výraznější je podpora žáka a finanční dotace. Podpůrná opatření nejvyššího stupně mohou zahrnovat stavební úpravy ve škole pro žáky s tělesným postižením či zakoupení drahých pomůcek. V některé sféře mohou potřeby žáků vyžadovat podpůrná opatření pátého stupně, v jiné sféře třeba jen stupeň první anebo není daná oblast nikterak zasažena. (Mertin, Krejčová, 2016).

3. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

Dříve se za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami považovali žáci se zdravotním postižením (tělesným, mentálním, zrakovým, sluchovým, autismem, vadami řeči, souběžným postižením více vadami a poruchami chování či učení), zdravotním znevýhodněním (zdravotně oslabení, dlouhodobě nemocní a s lehčími poruchami) a sociálním znevýhodněním (žáci z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci azylantů). (Pipeková, 2010).

Nyní se dle školského zákona se „Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“ (Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání).

Dle Michalíka se zákon nyní správně vyhýbá označování žáků zdravotními diagnózami. I přesto je jasné, že jsou podpůrná opatření určena zejména pro:

- žáky se zdravotním postižením (mentálním, tělesným, zrakovým, sluchovým, narušením komunikačních schopností, poruchami autistického spektra nebo kombinací postižení);
- žáky dlouhodobě nemocné, s psychickým onemocněním, s poruchami učení a chování;
- žáky z nepodnětného sociálního prostředí, žáky z vyloučených lokalit, v rodinách, kde se nemohou či nechtějí věnovat potřebám dětí, žáky umístěné v zařízeních sociální ochrany;
- žáky s odlišným mateřským jazykem, z rodin azylantů a imigrantů; (Michalík, Baslerová, Felcmanová, 2015).

Chceme-li definovat, co je normální, musíme se na tento pojem podívat z hlediska pojmu normality. Co je normální pro jednoho člověka, nemusí být normální pro člověka druhého. Děti s různým typem postižení mezi námi žili od počátku naší existence. Měnil se však pohled a přístup k těmto dětem. V současnosti naštěstí již vnímáme děti takové, jaké jsou, snažíme se

poskytnout jim vzdělávání odpovídající jejich schopnostem a možnostem. Je důležité jim umožnit co největší začlenění do společnosti a také to, aby zůstávaly součástí rodiny. Má-li dítě těžké postižení, je na zvážení rodičů, zda se budou snažit jej integrovat do běžné školy nebo se rozhodnou pro vzdělávání ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením. (Michalík, Baslerová, Felcmanová, 2015).

Za posledních 15 až 20 let se výrazně změnil postoj rodičů na zohledňování dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a poskytování podpory těmto žákům. Dříve mnoho rodičů vyšetření v PPP či SPC odmítalo, nyní jsou tyto návštěvy vnímány jako standart. Školy mají nyní více povinností, jsou zatíženy velkou administrativou jako je dokumentace, informované souhlasy, podpisy všech zúčastněných apod. (Lazarová, Lukas, Mareš, Kamanová, 2017).

Dítě s postižením je omezeno ve svých předpokladech. Jeho role je charakterizována odlišnostmi v chování, zevnějšku či prožívání. Škola by měla nabízet těmto žákům sociální zkušenosti, pomáhat jim v získávání sebedůvěry. Jednou z hlavních podmínek úspěšného vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je kvalitně připravený personál. Je důležité vycházet vždy z komplexního přístupu. (Pipeková, 2010).

4. Podpůrná opatření

Dle školského zákona spočívají podpůrná opatření v:

- poradenské pomoci školy i školského poradenského zařízení
- úpravě organizace, obsahu, hodnocení, forem a metod vzdělávání, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a možného prodloužení vzdělávání až o dva roky
- úpravě podmínek k přijímání ke vzdělávání a k ukončování vzdělávání
- použití speciálních učebnic a speciálních pomůcek
- úpravě očekávaných výstupů vzdělávání v mezích stanovených rámcovými a vzdělávacími programy
- vzdělávání dle individuálního vzdělávacího plánu
- využití asistenta pedagoga či dalšího pedagogického pracovníka
- poskytování vzdělávání v technicky upravených prostorách

(Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání).

Podpůrná opatření se člení do pěti stupňů podle organizační, finanční a pedagogické náročnosti. Podpůrná opatření různých stupňů či druhů lze kombinovat. Podpůrná opatření prvního stupně uplatňuje škola sama bez doporučení školského poradenského zařízení. Podpůrná opatření druhého až pátého stupně je možno uplatnit pouze s doporučením školského poradenského zařízení. Podmínkou poskytování je vždy písemný informovaný souhlas žáka či zákonného zástupce žáka nezletilého. (Zákon č. 561/2004 Sb.)

4.1 Podpůrná opatření prvního stupně

Tato opatření slouží ke kompenzaci mírných obtíží jako je např. pomalejší tempo práce, drobné obtíže při psaní, čtení, počítání či v koncentraci pozornosti. Obtíže žáka jsou dále vyvolané zejména aktuálním nepříznivým zdravotním nebo psychickým stavem nebo se jedná o dlouhodobé potíže malého rozsahu a intenzity. Úpravy ve vzdělávání žáka navrhuji pedagogičtí pracovníci, přitom spolupracují s poradenským pracovníkem školy a zletilým žákem či zákonným zástupcem žáka. Podpůrná opatření prvního stupně nemají normovanou finanční náročnost. Vzdělávání respektuje speciální vzdělávací potřeby žáka nebo jiné závažné důvody na straně žáka. Zvolené metody práce podporují preferované učební styly žáka,

respektují míru nadání žáka a jeho specifika. Aktivizují a motivují žáka a upevňují pracovní návyky. Zohledňují individuální potřeby žáka, respektuje se jeho osobní tempo. Zadávání domácích úkolů zohledňuje možnosti žáka a podmínky, které má žák k jejich plnění. (Vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných).

4.2 Podpůrná opatření druhého stupně

Charakter vzdělávacích potřeb žáka, pro kterého je tento stupeň určen, je ovlivněn zejména aktuálním zdravotním stavem žáka, opožděným vývojem, odlišným kulturním prostředím či jinými životními podmínkami žáka, problémy v počáteční schopnosti učit se, nadáním, specifickými poruchami učení a chování, mírným oslabením zrakových či sluchových funkcí, mírnými řečovými vadami, nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a dalšími specifiky, která vyžadují využívání individuálního přístupu ke vzdělávacím potřebám žáka a případného využití podpůrného opatření v podobě individuálního vzdělávacího plánu. Problémy žáka lze charakterizovat jako mírné. Poskytování poradenské pomoci ve škole zajišťují zejména poradenští pracovníci školy, školní metodik prevence, výchovný poradce, dále školní speciální pedagog a školní psycholog. V případě školních speciálních pedagogů a školních psychologů se jedná o poměrně novou pozici, která není stále na mnoha školách zavedená. Tito poradenští pracovníci dále spolupracují s dalšími pedagogickými pracovníky a pravidelně komunikují se školskými poradenskými zařízeními, která navrhují podpůrná opatření a podílejí se na jejich realizaci ve školách. Metody výuky rozvíjejí myšlení, paměť, motoriku, pozornost, respektují specifika každého žáka, pomáhají překonávat nepřipravenost na školu a selhávání ve školních dovednostech. Organizace vzdělávání žáků ve školských zařízeních vychází z obtíží těchto žáků ve vzdělávání, školské poradenské pracoviště také zvažuje, zda žák potřebuje podporu ve formě speciálních pomůcek či speciálních učebnic. Podpůrná opatření druhého stupně zahrnují také pedagogickou intervenci. Ta je zaměřena na nápravy v oblasti řečové výchovy, specifických poruch učení či nácvik sociální komunikace. Při maturitní zkoušce je žákům navýšen časový limit, mají upravené prostředí, mohou používat kompenzačních pomůcek. Vše záleží na žákových schopnostech a možnostech. (Vyhláška č. 27/2016 Sb.)

4.3 Podpůrná opatření třetího stupně

Tento stupeň podpůrných opatření vyžaduje již znatelné úpravy v organizaci a průběhu vzdělávání, v metodách práce, úpravy ve strategiích práce s učivem, úpravy v postupech školní

práce i domácí přípravy, v odůvodněných případech také úpravy vzdělání a výstupů ze vzdělání. Tito žáci jsou charakterizováni poruchami chování, těžkými poruchami řeči, poruchami autistického spektra, zrakovým či sluchovým postižením, lehkým mentálním postižením, tělesným postižením, neznalostí vyučovacího jazyka. U těchto žáků je již nutná podpora v podobě asistenta pedagoga, využívání alternativní a augmentativní komunikace, komunikačních systémů neslyšících osob, vhodná je také spolupráce s odborníky jako např. terapeutů či odbornými lékaři. Poradenskou pomoc zajišťují poradenští pracovníci školy jako školní metodik prevence, výchovný poradce, žádoucí je pomoc školního speciálního pedagoga, popř. školního psychologa, pokud jimi škola disponuje. Tito poradenští pracovníci by měli spolupracovat s třídním učitelem, ostatními učiteli a zákonnými zástupci. V případě potřeby škola spolupracuje také s orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Těmto žákům náleží speciální učebnice a speciální učební pomůcky, kompenzační pomůcky, služby asistenta pedagoga – sdílený, maximálně pro čtyři žáky na třídu a využívání dalších pedagogických pracovníků, zejména školního speciálního pedagoga či školního psychologa, pokud ve škole pracují. Škola musí postupovat na základě doporučení školského poradenského zařízení, je-li to nutné, upravuje velikost písma nebo umožní zkoušku v Braillově psacím písmě. (vyhláška č. 27/2016 Sb.)

4.4 Podpůrná opatření čtvrtého stupně

Tato opatření vyžadují již významné úpravy v metodách a organizaci vzdělávání, obsahu vzdělávání je zde možnost úprav výstupů. Žáci jsou v tomto stupni podpůrných opatření vzdělávání s podporou individuálního vzdělávacího plánu. Řadíme sem žáky se středně těžkým a těžkým mentálním postižením, se závažnými poruchami chování, s poruchami autistického spektra, s těžkým sluchovým či zrakovým postižením a také mimořádně nadané žáky, kteří dosahují mimořádných výsledků. Požadavky na vzdělávání těchto žáků vždy respektují speciální vzdělávací potřeby žáka. Co se týče metod výuky, významně se zde uplatňují prostředky augmentativní či alternativní komunikace, přičemž augmentativní systémy podporují již existující, avšak nedostatečné komunikační schopnosti. Alternativní systémy se používají jako náhrada mluvené řeči. Pro žáky je možno určit odlišnou délku vyučovacích hodin, vyučovací hodiny lze také dělit nebo spojovat. (Vyhláška č. 27/2016 Sb.)

4.5 Podpůrná opatření pátého stupně

V tomto stupni je nutná nejvyšší míra přizpůsobení organizace, průběhu a obsahu vzdělávání. Spadají sem žáci s nejtěžšími stupni zdravotních postižení, zejména souběžným postižením více vadami, vyžadujících vysokou úroveň podpory a úpravu pracovního prostředí. Žáci jsou vzděláváni s podporou speciálního pedagoga, druhého pedagogického pracovníka a asistenta pedagoga. Využívá-li žák služeb školských zařízení, vztahují se k němu podpůrná opatření pro zapojení do školských zařízení pro čtvrtý stupeň podpůrných opatření. Výuka vždy zahrnuje předměty speciálně pedagogické péče (bazální stimulaci, Braillovo písmo, prostorovou orientaci aj.). V jedné třídě lze vzdělávat čtyři žáky s možným navýšením na žáků šest, maximální počet pedagogických pracovníků jsou tři pracovníci. (Michalík, Baslerová, Felcmanová a kol., 2015).

5. Školní poradenství

Poradenské služby jsou ve školách a poradenských zařízeních poskytovány dětem, žákům a studentům, také zákonným zástupcům, školám a školským zařízením. Jejich účelem je vytváření vhodných podmínek pro tělesný a psychický vývoj dětí a žáků, pro rozvoj jejich osobnosti. (Vyhláška č. 197/2016 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních).

Jedná se o podpůrný systém, který je začleněn do české školské soustavy a jehož hlavním úkolem je připívat k optimalizaci výchovy a vzdělávání ve škole i v rodině. Zaměřuje se především na:

- poskytování odborné pomoci při rozvoji osobnosti dětí, žáků a studentů v oblasti vzdělávání a profesní přípravy;
- poskytování odborné pomoci při volbě vzdělávací cesty, studijní a profesní orientace;
- řešení vzdělávacích obtíží žáků a studentů jako jsou například poruchy učení, zdravotní postižení, sociokulturní handicap a jiné;
- prevenci sociálně patologických jevů včetně prevence drogových závislostí či kriminality mládeže.

(Novosad, 2009).

Školní poradenství poskytuje své služby dětem a mládeži zpravidla ve věku od tří let do ukončení středního stupně vzdělávání (zpravidla do 19 let), dále rodičům, zákonným zástupcům, učitelům a jiným pedagogickým pracovníkům. Poradenský systém tvoří:

- výchovní poradci a metodici prevence
- logopedi
- školní psychologové a školní speciální pedagogové
- pedagogicko-psychologické poradny
- speciálně pedagogická centra
- střediska výchovné péče

(Novosad, 2009).

Standartní poradenské služby jsou poskytovány zdarma. Poradenská činnost je ovlivněna věkem klienta, cílovou skupinou klientů (zda mají zdravotní či sociální znevýhodnění) a také typem poradenské činnosti. (Opatřilová in Bendová, 2015).

Poradenské služby, které jsou poskytovány na školách, se zaměřují na prevenci školní neúspěšnosti, prevenci sociálně patologických jevů, kariérové poradenství, podporu při integraci žáků a metodickou podporu pedagogům. (Bendová, 2015).

Instituce poradensky působící v regionálním školství:

1. Instituce poskytující poradenské služby:

- školy, školská zařízení, předškolní zařízení (zde řadíme pedagogické pracovníky, vychovatele, výchovné poradce, školní psychology a školní speciální pedagogy);
- pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra, střediska výchovné péče;

2. Instituce plnící funkci podpůrnou:

- Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR;
- vysoké školy;
- Ústav pro informace ve vzdělání a Výzkumný ústav pedagogický;
- Národní ústav odborného vzdělávání;

3. Instituce zřízené mimo resort školství:

- informačně-poradenská střediska úřadů práce;
- okresní hygienické stanice;
- lékaři (pediatři a psychiatři);
- kliničtí psychologové;
- kliničtí logopedi;
- instituce poskytující ranou péči;
- krizová centra, linky důvěry;
- poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy;
- orgány péče o rodinu a děti;

(Novosad, 2009).

5.1 Školská poradenská zařízení

Školská poradenská zařízení poskytují své služby dětem, žákům, studentům, zákonným zástupcům, pedagogům, školám a školským zařízením. Mezi školská poradenská zařízení řadíme pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogická centra. Své služby poskytují prostřednictvím pedagogických pracovníků a sociálních pracovníků. (Vyhl. č. 197/2016 Sb. novelizující vyhl. č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních).

Poradenské služby jsou bezplatné, poskytují se na žádost žáků a zákonných zástupců, škola nemůže být žadatelem služby. Poskytnutí služby je podmíněno písemným souhlasem žáka či zákonného zástupce žáka. (Michalík, Baslerová, Felcmanová, 2015).

Při poskytování poradenských služeb by měla zařízení dodržovat určitá pravidla a to zejména:

- dodržovat účel poradenských služeb
- dodržovat etické zásady
- vycházet z individuálních potřeb žáka
- poskytovat zprávu a doporučení
- spolupracovat s ostatními školami
- sledovat a vyhodnocovat navržená podpůrná opatření
- informovat o poradenských službách poskytovaných školou

(Vyhl. č. 197/2016 Sb.)

5.1.1 Pedagogicko-psychologické poradny

Poskytují pedagogicko-psychologické a speciálně pedagogické poradenství a pomoc při výchově a vzdělávání žáků. Jedná se o přímou individuální práci s dětmi a žáky škol. Jejich činnost je ambulantní, případně může poradenský pracovník docházet do škol a školských zařízení. V těchto poradnách působí psycholog, speciální pedagog a sociální pracovník. (Bendová, 2015).

Mezi činnosti PPP patří:

- vyšetření školní zralosti;
- posouzení vhodnosti integrace dítěte

- diagnostika a reedukace specifických vývojových poruch učení
- volba strategií pro vzdělávání žáků s poruchami vývoje osobnosti
- volba strategií pro vzdělávání žáků s poruchami chování
- poradenství v oblasti budoucí profese
- řešení problematiky školní neúspěšnosti

(Michalík, Baslerová, Felcmanová, 2015).

Poradny dále zajišťují služby jako:

- podporu připravenosti žáků na povinnou školní docházku
- zajištění speciálních vzdělávacích potřeb pro žáky v běžných školách
- zpracování podkladů na základě psychologické a speciálně pedagogické diagnostiky
- poskytování poradenských služeb žákům s vyšším rizikem školní neúspěšnosti
- zabezpečení metodické podpory školám

(Michalík, Baslerová, Felcmanová, 2015).

5.1.2 Speciálně pedagogická centra

Poradenské služby poskytují žákům se zdravotním postižením a žákům se zdravotním znevýhodněním. Služby jsou určeny pro děti od 3 let, žákům, studentům, zákonným zástupcům, školám a školským zařízením. V pracovním týmu zde působí speciální pedagog zaměřený na určitou cílovou skupinu, psycholog, sociální pracovník a logoped. (Bendová, 2015).

Konkrétní úkoly se řídí zaměřením určitého speciálně pedagogického centra a specifickými potřebami každého klienta. Podle orientace centra se zde, kromě psychologa, speciálního pedagoga a sociálního pracovníka, vyskytují také další odborní pracovníci jako logoped či fyzioterapeut. (Novosad, 2007).

K činnostem speciálně pedagogických center patří zejména:

- depistáž žáků se zdravotním postižením;
- komplexní diagnostika těchto žáků;
- tvorba plánu péče o žáky;
- metodickou činnost při tvorbě individuálních vzdělávacích plánů;
- zapůjčování odborné literatury;

- zapůjčování pomůcek;
- pomoc při zajištění integrace do běžných škol;

(Bendová, 2015).

Centra poskytují služby žákům:

- se zrakovým postižením
- se sluchovým postižením
- s tělesným postižením
- s mentálním postižením
- s narušenou komunikační schopností
- s poruchami autistického spektra
- s více vadami

(Baslerová, Čadová, 2015)

Vztah mezi pedagogicko-psychologickou poradnou a speciálně pedagogickým centrem je dán těsnou spoluprací a odlišnostmi v jejich činnosti. Zatímco poradny se orientují spíše na diagnostiku, centra zajišťují návaznou a cílenou speciálně pedagogickou péči. Poradny se zaměřují na ohrožené či problémové jedince předškolního a školního věku, centra se zabývají jedinci se zdravotním postižením. (Novosad, 2007).

5.2 Školní poradenská pracoviště

„Ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole školním poradenským pracovištěm, ve kterém působí zpravidla výchovný poradce a školní metodik prevence, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy. Poskytování poradenských služeb ve škole může být zajišťováno i školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem.“ (Vyhláška č. 197/2016 Sb.).

Poradenské služby ve škole se zaměřují především na:

- poskytování podpůrných opatření žákům se speciálními vzdělávacími potřebami
- prevenci školní neúspěšnosti
- kariérové poradenství
- podporu žáků z odlišného kulturního prostředí

- podporu žáků nadaných a mimořádně nadaných
- péči o žáky s výchovnými obtížemi
- předcházení rizikového chování (šikany, diskriminace)
- průběžné vyhodnocování preventivních programů školy
- spolupráci a komunikaci školy se zákonnými zástupci
- spolupráci se školskými poradenskými zařízeními

(Vyhláška č. 197/2016 Sb.).

5.2.1 Výchovný poradce

Tato pozice je povinně ustanovena na každé základní a střední škole. Výchovný poradce musí získat kvalifikaci v rámci programu celoživotního vzdělávání na vysoké škole v rozsahu 250 hodin. Výchovnému poradci se také snižuje rozsah přímé pedagogické práce a lze jej zařadit do 13. platové třídy. Za výkon jeho činností je zodpovědný ředitel školy. (Michalík, Baslerová, Felcmanová, 2015).

Poradci plní zejména tyto úkoly:

- řeší prospěchové, kázeňské, rodinné a zdravotní problémy;
- radí žákům, kteří mají potíže v učení, ve vztazích, s rodinnými či sociálními problémy;
- poskytují rady rodičům ohledně výchovy v rodině;
- spolupracují s poradci z ostatních škol;
- pomáhají žákům při rozhodování o dalším studiu a informují je o dalších možnostech.

(Novosad, 2009)

5.2.2 Školní metodik prevence

Zabývá se převážně prevencí sociálně nežádoucích jevů, tato pozice je stejně jako pozice výchovného poradce ustanovena na každé základní a střední škole. Svoji činnost vykonává při plném pracovním úvazku, musí absolvovat kurz v rozsahu 250 hodin a náleží mu příplatek ve výši 1000 – 2000 Kč měsíčně. (Michalík, Baslerová, Felcmanová, 2015).

K činnostem školního metodika prevence patří:

- tvorba, kontrola, evaluace a participace při realizaci minimálního preventivního programu školy

- realizace aktivit školy zaměřených na prevenci závislostí, záškoláctví, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, rasismu a xenofobie, kriminálního chování, projevů sebepoškozování a dalších projevů rizikového chování
- metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování
- individuální a skupinová práce se žáky s rizikovým chováním
- příprava a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávání a na integraci žáků/cizinců
- koordinace spolupráce školy s orgány státní správy, které mají v kompetenci problematiku prevence rizikového chování
- vedení písemných záznamů s obsahem činností školního metodika prevence
(Vyhláška č. 197/2016 Sb.)

5.2.3 Školní psycholog

V dnešní době se setkáváme s pojmem školní psycholog stále častěji. Ředitelé škol si uvědomují přínos těchto pracovníků, často na tuto pozici zaměstnávají nové absolventy, pro které je to dobrá příležitost k získání praxe a zaměstnání ihned po vystudování VŠ. (Palová, Šmahaj, 2020).

Školní psycholog se zabývá především časnou intervencí žáků s potřebou podpůrných opatření, krizovou intervencí a vytvářením postupů vedoucích k odstranění či zmírnění výukových obtíží. Na rozdíl od psychologa působícího ve školském poradenském zařízení nemůže školní psycholog uskutečňovat diagnostiku žáka za účelem vytvoření doporučení k integraci vedoucí k normativní finanční částce. (Michalík, Baslerová, Felcmanová, 2015).

K činnostem školního psychologa řadíme:

I. Diagnostiku a depistáž:

- spolupráce při zápisu do prvních ročníků
- depistáž specifických poruch učení
- diagnostika při výchovných a vzdělávacích obtížích žáků
- depistáž a diagnostika nadaných dětí
- zjišťování sociálního klimatu ve třídách
- ankety ve školách

(Vyhláška č. 197/2016 Sb.).

II. Konzultační, poradenské a intervenční práce:

- péče o žáky s podpurnými opatřeními prvního stupně
- péče o žáky, kterým jsou přiznána podpurná opatření 2. - 5. stupně
- krizová intervence
- prevence školního neúspěchu žáků
- kariérové poradenství
- hygiena učení
- skupinová a komunitní práce se žáky
- podpora spolupráce třídy s třídním učitelem
- konzultace se zákonnými zástupci

(Vyhláška 197/2016 Sb.)

III. Metodická a vzdělávací činnost:

- podílení se na přípravě programu zápisu do 1. ročníku
- metodická podpora při práci se žáky, kteří mají speciální vzdělávací potřeby
- metodická pomoc pedagogům
- účast na poradách školy
- koordinace poradenských služeb ve škole
- koordinace poradenských služeb mimo školu
- spolupráce s ostatními zařízeními
- beseda
- prezentační a informační činnost

(Vyhláška č. 197/2016 Sb.).

V současné době již není důležitý výčet pracovních činností školního psychologa, nýbrž se zdůrazňuje pečlivé naslouchání škole a jejím aktérům, směřování k pocitu pohody a vytváření vhodného klimatu ve škole a kolem ní. (Lazarová a kol., 2017).

5.2.4 Školní speciální pedagog

Stejně jako pozice školního psychologa je i tato pozice poměrně nová a spouště lidem stále neznámá. Téma školní speciální pedagog bude podrobněji rozepsáno v následující kapitole.

6. Školní speciální pedagog

6.1 Historický pohled do profese školních speciálních pedagogů

V 90. letech 20. století se začaly posilovat poradenské služby v prostředí školy. Na školách začali působit školní psychologové, školní metodici prevence a také školní speciální pedagogové. Učitelé měli možnost studovat obor Učitelství pro mládež vyžadující zvláštní péči. Díky tomuto studiu získali kvalifikaci speciálního pedagoga ve zvláštních a pomocných školách a také mohli být zaměstnáni jako učitelé 1. stupně ZŠ. Postupně se jim dostávalo uznání od ostatních pedagogů. Se vznikem speciálně pedagogických center řada z nich získala velké uplatnění. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

Podmínky pro integraci žáků nebyly v této době velmi příznivé. Žáci byli vzděláváni v bariérových školách, bez speciálních pomůcek i bez přítomnosti asistentů pedagoga. Postupně byl propracováván systém podmínek pro integraci žáků. Ve speciálně pedagogických centrech vznikaly týmy odborníků, vedle speciálních pedagogů zde působili také psychologové, sociální pracovníci a pracovníci rehabilitační. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

Vznikala centra rané péče a v rámci nových trendů péče o rodinu s dítětem s postižením speciální pedagogové často vyjížděli do ZŠ a objasňovali pedagogům potřeby těchto dětí ve vzdělávání. Postupem času se podmínky pro integraci žáků zlepšovaly a prosazoval se trend o integračním a inkluzivním vzdělávání. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

Se změnou pohledu na výchovu a vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se také mění postavení učitelů a speciálních pedagogů na školách a dochází ke změně jim určených úkolů při výchově a vzdělávání těchto dětí. (Pipeková, 2010).

6.2 Vzdělání a profesní vývoj školního speciálního pedagoga

Speciální pedagog získává svoji kvalifikaci odborným vzděláním na VŠ v magisterském programu v oblasti pedagogických věd. Toto studium může být zaměřeno na speciální pedagogiku, na pedagogiku předškolního věku či pedagogiky s doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace uskutečňovaném VŠ. (Zákon č. 198/2012 Sb.)

S nástupem inkluzivního vzdělávání se konají informativní semináře, různé varianty speciálně pedagogické přípravy pro učitele běžných škol, požaduje se stále více podpůrných zaměstnanců - kvalifikovaných asistentů pedagoga. (Pipeková, 2010).

Vyhláška č. 412/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému specifikuje pět kariérních stupňů speciálního pedagoga:

SPECIÁLNÍ PEDAGOG				
Kariérní stupeň	základní činnost	specializovaná činnost nebo specializace	odborná kvalifikace	další kvalifikační předpoklady
1.	<p>Kontaktní činnosti zaměřené na jedince a skupiny dětí, žáků a studentů se zvýšeným rizikem školní neúspěšnosti nebo vzniku problémů v osobnostním a sociálním vývoji.</p> <p>Provádění speciálně pedagogických nápravných, edukačních, reedukačních a kompenzačních činností s jedinci i skupinami dětí, žáků nebo studentů.</p> <p>Speciálně pedagogické poradenství v oblasti nápravných, edukačních, reedukačních a kompenzačních postupů, prevence poruch chování, negativních jevů v sociálním vývoji a v oblasti vzdělávací dráhy a vedení programů prevence sociálně patologických jevů. Příprava a odborné vedení speciálně pedagogických výcvikových, preventivních, vzdělávacích a dalších programů osobnostního rozvoje. Etopedické, logopedické, somatopedické, psychopedické, tyfopedické a další specializované vyšetření dětí, žáků, studentů nebo klientů se zdravotním</p>	ne	§ 18 z.	ne

	<p>postižením a provádění nápravy nebo psychoterapeutických činností zaměřených na odstraňování nebo zmírnění poruch učení a chování. Zpracovávání programů integrace a inkluze dětí, žáků, studentů nebo klientů se speciálními vzdělávacími potřebami. (11. platová třída)</p>			
2.	<p>Provádění komplexní speciálně pedagogické diagnostiky, náročných nápravných, reedukačních a kompenzačních činností s dětmi, žáky, studenty nebo klienty se zdravotním postižením a náročného speciálně pedagogického poradenství při řešení problémů ve vývoji a vzdělávání dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením ve škole a v rodině. Metodická a koordinační činnost v oblasti speciálně pedagogických preventivních a poradenských služeb ve školství. Samostatná aplikace logopedických, etopedických, somatopedických, psychopedických, tyflopeditických a dalších diagnostických postupů a metodik stimulace, edukace, reedukace, kompenzace a aplikace vzdělávacích činností s dětmi, žáky, studenty nebo klienty se speciálními vzdělávacími potřebami a poskytování specializované péče osobám se zdravotním postižením a</p>	ne	§ 18 z.	1 rok praxe

	znevýhodněním speciálně pedagogickými metodami nebo rehabilitačními metodami a ve spolupráci a v návaznosti na jiná odvětví. Tvorba koncepce vyučování prostorové orientace a samostatného pohybu zrakově postižených podle akreditovaných vzdělávacích programů. (12. platová třída)			
3.	<p>Provádění komplexní speciálně pedagogické diagnostiky, náročných nápravných, reedukačních a kompenzačních činností s dětmi, žáky, studenty nebo klienty se zdravotním postižením a náročného speciálně pedagogického poradenství při řešení problémů ve vývoji a vzdělávání dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením ve škole a v rodině.</p> <p>Metodická a koordinační činnost v oblasti speciálně pedagogických preventivních a poradenských služeb ve školství. Samostatná aplikace logopedických, etopedických, somatopedických, psychopedických, tyflopédických a dalších diagnostických postupů a metodik stimulace, edukace, reedukace, kompenzace a aplikace vzdělávacích činností s dětmi, žáky, studenty nebo klienty se speciálními vzdělávacími potřebami a poskytování specializované péče osobám se</p>	ano	§ 18 z.	§ 9 v. 2 roky praxe

	zdravotním postižením a znevýhodněním speciálně pedagogickými metodami nebo rehabilitačními metodami a ve spolupráci a v návaznosti na jiná odvětví. Tvorba koncepce vyučování prostorové orientace a samostatného pohybu zrakově postižených podle akreditovaných vzdělávacích programů. (12. platová třída)			
4.	Tvorba zásadních koncepcí systému speciálně pedagogických preventivních a poradenských služeb ve školství a sestavování prognóz včetně případného poskytování nejnáročnějších speciálně pedagogických služeb (speciálně pedagogická diagnostika, tvorba a uplatňování nových speciálně pedagogických metod). (13. platová třída)	ne	§ 18 z.	3 roky praxe
5.	Tvorba zásadních koncepcí systému speciálně pedagogických preventivních a poradenských služeb ve školství a sestavování prognóz včetně případného poskytování nejnáročnějších speciálně pedagogických služeb (speciálně pedagogická diagnostika, tvorba a uplatňování nových speciálně pedagogických metod). (13. platová třída)	ano	§ 18 z.	§ 7 nebo § 9 v. 5 roků praxe

Pracovní pozice speciálního pedagoga ve škole vyžaduje nároky na komunikační dovednosti, je nutná schopnost vyjednávat, hledat adekvátní řešení, vyžaduje profesní rozhled

a zkušenost s řešením konfliktních situací, je proto nevhodné, pokud na tuto pozici nastoupí čerstvý absolvent školy či osoba bez předchozí praxe. Postavení tohoto specialisty ve škole je specifické, může být zaměstnaný jako jediný speciální pedagog a tudíž nemá nikoho, od koho by se učil. Rozdíl můžeme také vidět v tom, zda na školu přichází speciální pedagog nově či tam již v nějaké roli působil (např. jako asistent pedagoga či pedagog). Výhody předchozího působení ve škole můžeme spatřit ve znalosti ostatních pedagogů či dětí, žáků a studentů. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

6.3 Osobnost školního speciálního pedagoga

Typ osobnosti je jedním z činitelů, které budou ovlivňovat formy práce i celkovou úspěšnost práce. Školní speciální pedagog by měl stejně jako ostatní pedagogové reflektovat své potřeby a situace, při kterých činnostech je mu dobře, kde jsou jeho limity a kam se ještě může posunout. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

Začínající učitel by měl:

- být dobře připravený plánovat a organizovat dění ve třídě
- mít profesní a znalostní dovednostní základ
- využívat vhodné metody kontroly a strategie vedení žáků
- vytvořit pozitivní sociální atmosféru
- chovat se odpovídajícím způsobem, profesionálně se rozvíjet
- být schopen sebehodnocení

(Dytrtová, Krhutová, 2009).

Pro osobnost učitele je významná:

- psychická odolnost, vzhled do podstaty a povahy problémových situací
- schopnost alternativního řešení situací
- psychická flexibilita
- schopnost učit se, osvojovat si nové poznatky
- sociální empatie a komunikativnost

(Mikšík in Dytrtová, 2009).

Co dělat na počátku působení ve škole:

- analyzovat, zda je škola něčím typická z hlediska složení žáků, jaké jsou dosavadní kroky školy, jaké jsou personální a prostorové možnosti dané školy
- analyzovat vlastní schopnosti a to zejména co zvládnou samostatně, co zvládnou s podporou, jaký typ podpory je přístupný, do čeho se nepouštět, zvažovat a analyzovat postoje
- nerozhodovat se pod tlakem, vytvořit si plán a zvážit další postup

(Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

6.4 Činnosti školního speciálního pedagoga

Školní speciální pedagog se podílí na vytváření programu poskytování pedagogicko-psychologických poradenských služeb ve škole. Dále komunikuje s vedením školy, ostatními pedagogy, žáky a jejich zákonnými zástupci. (Vyhláška č. 197/2016 Sb.)

Mezi činnosti školního speciálního pedagoga patří činnosti depistážní, diagnostické intervenční, metodické a koordinační. Jednou z činností jsou preventivní aktivity, které bývají členěny na aktivity primární, sekundární a terciární. Mezi preventivní aktivity řadíme všechny činnosti, které jsou realizovány v systému školy bez podezření na existenci problémů - např. posílení individuality žáka, rozvoj sociálních dovedností, předcházení rizikového chování. K sekundárním aktivitám řadíme vyhledávání problémových žáků s cílem včasného řešení problémů. Terciární prevence je působení na žáky s již definovanými problémy. Do této kategorie spadají odborné aktivity speciálního pedagoga ve prospěch žáků se SVP. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

Preventivní aktivity školního speciálního pedagoga dle cílových skupin:

Primární preventivní aktivity:

Škola	Besedy, podpora školního klimatu, volnočasové aktivity, spolupráce s odbornými institucemi, podpora sportovní činnosti aj.
Žáci	Edukační kurzy pro předškoláky, vytváření přátelského prostředí ve třídách, podpora tolerance, podpora zdravých vztahů mezi vrstevníky, protidrogová prevence.
Učitelé	Besedy pro učitele, účast na třídních schůzkách, účast na třídnických hodinách.
Rodiče	Příprava do školy, podpora spolupráce rodiny a školy, besedy pro rodiče.

Sekundární preventivní aktivity:

Škola	Snížení rizika školního selhávání, snížení rizika šikany, schránky důvěry, diskuzní fórum na webových stránkách školy.
Žáci	Pozitivní klima ve třídách, sledování školní úspěšnosti u žáků se sociálním znevýhodněním, příprava žáků před vstupem do první třídy.
Učitelé	Účast při zápisech do 1. tříd, vyhledávání žáků s rizikem počátečního školního selhávání, vyhledávání žáků s logopedickými obtížemi, konzultace učitelům, pomoc při vedení výchovného deníku.
Rodiče	Konzultace, umožnění přítomnosti rodičů při podpůrných programech pro žáky ohrožené rizikem školního selhávání (metody při domácí přípravě).

Mezi další činnosti řadíme depistážní a diagnostické metody. Depistážní činnost je vlastně vyhledávání žáků vyžadující podporu podpůrných opatření, při diagnostických činnostech se shromažďují údaje o žákovi, analýza získaných údajů a jejich vyhodnocení, vytyčení hlavních problémů žáka, stanovení individuálního plánu podpory, intervenční činnosti apod. (Baslerová, in Michalík, 2015).

Diagnostické aktivity školního speciálního pedagoga dle cílových skupin:

Předškolní věk	Diagnostika percepčních a motorických funkcí, diagnostika předpokladů čtení, psaní a počítání.
Žáci 1. stupně ZŠ	Diagnostika psaní, čtení, počítání, riziko specifických poruch učení, diagnostika školního výkonu, diagnostika třídy, dotazníky, ankety.
Žáci 2. stupně ZŠ	Diagnostika školního výkonu, sledování efektivity, nápravy, profesní poradenství, dotazníky, ankety mezi učiteli.
Žáci SŠ	Diagnostika dozrívajících specifických poruch učení, diagnostika školního výkonu.

(Kucharská, Toman in Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

Intervenční činnosti zahrnují:

- krátkodobou i dlouhodobou individuální práci se žáky;
- zajištění speciálně výchovné činnosti, reedukační a kompenzační činnosti se žáky;
- podílení se na vytváření individuálních vzdělávacích plánů;
- průběžné vyhodnocování navržených opatření, dle potřeby realizace úprav;

- úpravy školního prostředí, zajištění speciálních pomůcek, didaktických materiálů;
- zabezpečení komunikace mezi zákonnými zástupci;
- participace na kariérovém poradenství, volba vzdělávací cesty žáka;
- konzultace s pracovníky specializovaných poradenských pracovišť.

(Baslerová in Michalík, 2015).

Školní speciální pedagog by neměl činnosti jen provádět, ale měl by je také evidovat. Měl by vést zápisy z každodenních setkávání, pozorování v hodinách, práce se žákem, zápisy domácích úkolů z terapeutických sezení. Je nutno rozmyslet si diagnostické aktivity, aby se činnost školního speciálního pedagoga neztratila v záplavě administrativy a aby byla efektivní. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

6.5 Žáci vyžadující pomoc školního speciálního pedagoga

Školní speciální pedagog věnuje svoji péči především žákům s poruchami učení a chování, dále žákům a studentům s narušenou komunikační schopností, žákům s vadou sluchu, se zrakovým a tělesným postižením a s poruchami autistického spektra. Dále pečuje o děti a žáky se zdravotním znevýhodněním a se sociálním znevýhodněním. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

6.5.1 Žáci se specifickými poruchami učení a chování

Dle Mezinárodní klasifikace nemocí 10. revize jsou tyto poruchy uvedeny jako Poruchy psychického vývoje a spadají do skupiny F80 - F89. Mají tyto společné vlastnosti:

- nástup v dětství
- stálý průběh
- ve většině případů postižena řeč, prostorová orientace
- postižení se s přibývajícím věkem dítěte mírní, drobnější defekty přetrvávají do dospělosti

(MKN 10, 2019).

MKN dělí poruchy psychického vývoje na:

F80 Specifické vývojové poruchy řeči a jazyka

F81 Specifické vývojové poruchy školních dovedností

F81.0 Specifická porucha čtení

F81.1 Specifická porucha psaní a výslovnosti

F81.2 Specifická porucha počítání

F81.3 Smíšená porucha školních dovedností

F81.8 Jiná vývojová porucha školních dovedností

F81.9 Vývojová porucha školních dovedností nespecifikovaná

(MKN 10, 2019).

Poruchami chování rozumíme negativní odchylky chování vzhledem k normě, která je očekávána od jiných lidí či skupin lidí. Zahrnujeme sem všechny odlišnosti počínaje nápadným chováním a odchylkami v chování a projevující se disociálním, asociálním a antisociálním jednáním jedince či jedinců. (Procházková in Vítková, 2004).

Dle DSM musí být u poruchy ADHD (Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder) přítomno:

1. Nepozornost - alespoň šest z následujících příznaků po dobu minimálně šesti měsíců:

- časté chyby z nepozornosti
- obtížně udržitelná pozornost při hře
- pocit, že neposlouchá
- nesledování pravidel, nedokončování úkolů
- neschopnost zorganizovat si úkoly a aktivity
- vyhýbání se úkolům vyžadujícím pozornost
- časté ztrácení věcí
- zapomětlivost

2. Hyperaktivita a impulzivita:

- vrtění se
- opouštění pracovního místa
- běhání či šplhání v nevhodných situacích
- neschopnost hrát si v tichosti
- stále v pohybu
- mnohomluvnost
- odpovídání před dokončením otázky
- netrpělivost při čekání (v řadě, při hře...)

(DSM-5, 2013).

U žáků se specifickými poruchami učení a chování se podílí školní speciální pedagog na vyhledávání těchto žáků, poskytuje konzultace rodičům i učitelům, provádí náslechy v hodinách, může se podílet na zpracování plánu pedagogické podpory i na samotné podpůrné práci pro žáky. Je pro něj možné stát se koordinátorem spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou či speciálně pedagogickým centrem. Koordinuje zpracování individuálního vzdělávacího plánu, provádí reedukační činnost, buduje pozitivní charakteristiky žáka a podporuje trávení volného času u těchto žáků. Také podporuje zdravé sebezpečí žáků s poruchami učení a chování. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

6.5.2 Žáci s narušenou komunikační schopností

Tito žáci mohou zpravidla zvládat učivo bez větších obtíží. Předpokladem je však intenzivní logopedická péče. Mohou být integrováni do běžných škol či vzdělávání v logopedických třídách. Edukací těchto žáků se zabývá obor logopedie. Žáci se učí srozumitelně vyjadřovat v písemném i ústním projevu, chápat smysl sdělení a jeho podstatu. (Pipeková, 2010).

Narušená komunikační schopnost jedince má více dimenzí, je možno ji zkoumat z více aspektů. Mezi nejčastější patří:

Hledisko jazykových rovin:

- gramatická
- lexikální
- zvuková
- pragmatická

Formy interindividuální komunikace:

- verbální - nonverbální sdělení
- slovní - grafické projevy

Průběh komunikačního procesu:

- expresivní složka (produkce)
- receptivní složka (vnímání a porozumění)

(Heroutová in Vítková, 2004).

Formy práce a aktivity zaměřené na pomoc žákům s narušenou komunikační schopností jsou obdobné jako u žáků s poruchami učení a chování, nicméně jim také může být zajišťována logopedická péče, může se také objevit spolupráce s logopedy ve speciálně pedagogických centrech či s logopedy působícími ve zdravotnictví. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

6.5.3 Žáci s vadami sluchu

Vady sluchu dělíme dle WHO na:

- I. lehkou nedoslýchavost (ztráta 26-40 dB)
  - II. střední nedoslýchavost (ztráta 41-60 dB)
  - III. těžkou nedoslýchavost (ztráta 61-80 dB)
  - IV. velmi těžkou nedoslýchavost včetně hluchoty (ztráta 81 dB a více)
- (Jungwirthová, 2015).

Specialista může u těchto žáků sledovat a vyhodnocovat doporučení speciálně pedagogických center a lékařů, zejména adekvátnost nastavení sluchadel. Dále může kontrolovat zajištění akustických podmínek ve třídě, vyhodnocovat skutečné míry porozumění žáka, může poučit ostatní žáky o potřebách žáka s vadou sluchu. Může analyzovat vhodné formy práce a tím přispívat k lepší vzájemné komunikaci mezi žákem, pedagogem a spolužáky. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

6.5.4 Žáci se zrakovým postižením

Dle WHO je osobou s postižením zraku ten, kdo má přetrvávající postižení zrakových funkcí i po medicínské léčbě či korekci standartní refrakční vady.

Poruchy zraku dělíme dle stupně na:

- poruchy binokulárního vidění
- slabozrakost
- zbytky zraku
- nevidomost/slepotu

(Nováková in Vítková, 2004).

Školní speciální pedagog sleduje a vyhodnocuje stejné parametry jako u žáků se sluchovou vadou, dále podporuje orientaci samostatného pohybu a orientaci v rámci školy, školní třídy, jídelny, družiny, klubu apod. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

6.5.5 Žáci s tělesným postižením

Společným znakem osob s tělesným postižením je omezení pohybu. Toto postižení omezuje člověka v celé jeho osobnosti. Na rozdíl od přechodné nemoci se jedná o dlouhodobý či trvalý vztah, ne každé tělesné poškození je bezpodmínečně spojené s postižením. Věda, která se zabývá osobami s tělesným postižením, se nazývá somatopedie. (Vítková in Pipeková, 2010).

Nejčastější příčinou tělesného postižení u dětí je dětská mozková obrna (DMO). Dětská mozková obrna má tři formy a to:

- spastickou
- dyskineticko-dystonickou
- mozečkovou

Jedná se o onemocnění vrozené s primární poruchou hybnosti. Pojí se s ní další vady jako epilepsie, vady sluchu a zraku, mentální postižení či typická vada řeči - dysartrie. (Zikl, 2011).

Školní speciální pedagog může sledovat a vyhodnotit bariérovost ve škole, navrhnout úpravy podmínek podle postižení, zapojovat žáka do aktivit konaných mimo školu, navrhnout alternativy naplnění předmětu tělesná výchova, komunikovat s učiteli o specifických tělesného handicapu s ohledem na jiné předměty. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

6.5.6 Žáci s poruchami autistického spektra

MKN - 10 zahrnuje do skupiny pervazivních vývojových poruch tyto diagnostické kategorie:

F84.0 dětský autismus

F84.1 atypický autismus

F84.2 Rettův syndrom

F84.3 jiná dezintegrovaná porucha v dětství

F84.4 hyperaktivní porucha spojená s mentální retardací a stereotypními pohyby

F84.5 Aspergerův syndrom

F84.8 jiné pervazivní vývojové poruchy

(Lechta, 2010).

Triáda příznaků autistického chování:

I. Neschopnost společenské interakce - sami si vytvářejí pravidla, která pro ně mají smysl, špatně se adaptují na prostředí, ve kterém žijí.

II. Neschopnost komunikovat - komunikace je silně narušena, často opakuje slova či věty, chybí emoční reakce, pohledy do očí, někdy dítě spontánní, tvořivé, někdy uzavřené samo do sebe, nemazlí se, neprojevuje zájem o okolí.

III. Stereotypní zájmy a aktivity - nesnáší změny, má přichylnost ke specifickým předmětům, trvá na vykonávání rutin, někdy zvláštních.

Také se může objevovat neobvyklé chování, co se týče smyslového vnímání, mohou se objevovat výbuchy vzteku, agrese, sebepoškození. (Opatřilová in Pipeková, 2010).

Školní speciální pedagog se musí snažit zajistit co nejvíce jednotný přístup k dítěti od všech pedagogů, jasně definované hranice a pravidla, diskutuje o míře zatížení školní docházkou včetně pobytu v družině či klubu a navrhuje alternativní zajištění v případě nemožnosti účastnit se celé výuky. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

6.5.7 Žáci se zdravotním znevýhodněním

U těchto žáků je velmi důležité zjistit si všechna jejich zdravotní omezení. Rozdíly v péči o tyto žáky vycházejí z druhu zdravotního znevýhodnění, zda je přechodné či dlouhodobé, zda se jedná o znevýhodnění závažnějšího či lehčího typu. Školní speciální pedagog může vypracovat plán pedagogické podpory na přechodnou dobu. U dlouhodobého onemocnění je vhodná podpora s využitím individuálního vzdělávacího plánu. Důležité je vybrat vhodnou formu, obsah i časové trvání domácí přípravy. Při negativním vnímání školního neúspěchu je nutno žáka povzbuzovat a motivovat. Je žádoucí pravidelný kontakt s rodiči, neboť rodiče také potřebují podporu. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

6.5.8 Žáci se sociálním znevýhodněním

Nejdůležitějším úkolem při práci s těmito žáky je jejich vhodná motivace. Je nutné nalézt vhodné výukové strategie, posilovat sociální začlenění žáků do třídního kolektivu. Je třeba motivovat také rodiče žáka, při komunikaci vyjadřovat respekt k členům rodiny, mít srozumitelný verbální projev, poskytovat časový prostor, respektovat kulturní návyky,

vyvarovat se vlastních sociálních stereotypů. Školní speciální pedagog by měl poskytovat žákům se sociálním znevýhodněním podpůrná a vyrovnávací opatření, pomáhat s překonáváním jazykových bariér a s pocity nejistoty z pobytu v nové zemi. Ostatním pedagogům by měl pomáhat s vytvářením individuálního vzdělávacího plánu, včetně hodnocení žáka. V kontextu celé školy se do popředí dostává potřeba dobrého personálního zajištění, organizace výuky, úprava rozvrhu, posílení výuky českého jazyka, efektivní formy komunikace s rodiči a podíl žáka na realizaci individuálního vzdělávacího plánu. (Kucharská, Mrázková, Wolfová, Tomická, 2013).

7. Speciální vzdělávání v zahraničí

V České republice získá speciální pedagog odbornou kvalifikaci studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblastech:

- zaměřených na speciální pedagogiku;
- zaměřených na pedagogiku předškolního věku či na přípravu učitelů základní školy nebo na přípravu učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů střední školy nebo na přípravu vychovatelů;
- studijního oboru pedagogika a doplňujícího studia k rozšíření odborné kvalifikace;

Kromě odborné kvalifikace je nutná také plná způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a znalost českého jazyka. (Pavlisová, Zvědělíková in Růžičková, 2018).

Výuka v ČR probíhá formou individuální integrace, formou skupinové integrace, v rámci jiného způsobu plnění povinné školní docházky a v základní škole speciální a praktické. Mateřské a základní školy musí vzdělávat všechny žáky, kteří ve škole jsou, o výběrovosti lze hovořit na úrovni škol středních či vysokých. Vyhláška č. 27/2016 upravuje pravidla vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, upravuje podpůrná opatření, individuální vzdělávací plány, postupy školy při poskytování podpůrných opatření a doporučení. (Zahořáková, Kala, 2016).

V roce 2014 se konala v Evropském parlamentu konference o inkluzivním vzdělávání, na které byly představeny body, které by měly být v zemích Evropy dodržovány:

- včasné odhalení speciálních potřeb u dětí;
- zavedení mechanismů, které usnadní přechod ze vzdělávacího proudu do zaměstnání;
- zavedení služeb, které podpoří inkluzivní vzdělávání;
- podpora účasti studentů se specifickými vzdělávacími potřebami v systému středních a vysokých škol;
- zpřístupnění systému celoživotního učení;
- posilování vzdělávání učitelů;
- sledování vývoje inkluzivního vzdělávání.

(Zahořáková, Kala, 2016).

Následující tabulka uvádí přehled typů podpory pro pedagogy, žáky a rodiče v různých zemích Evropy:

Rakousko	<ul style="list-style-type: none"> • speciální pedagog ze speciální školy • speciální pedagog pracuje se třídou, plánuje, organizuje, vede týmovou spolupráci • speciální pedagog v centru • podpora třídního učitele a žáka
Anglie	<p>Ve škole pracuje koordinátor pro speciální vzdělávací potřeby, který:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kontroluje podporu žáka • monitoruje žákův vývoj • komunikuje s rodiči • podporuje kolegy • podporuje kolegy z jiných zařízení
ČR	<ul style="list-style-type: none"> • speciální pedagog • speciálně pedagogická centra • pedagogicko-psychologické poradny • podpora třídním učitelů, rodičům a žákům
Finsko	<ul style="list-style-type: none"> • speciální pedagog pracující jako zaměstnanec školy • podpora žáků, rodičů a pedagogů • důraz je kladen na individuální vzdělávací plán
Francie	<ul style="list-style-type: none"> • profesionálové z různých center • krátkodobá a dlouhodobá pomoc učitelům i žákům • speciální pedagog ze sítě speciální podpory • podpora žáků při výukových obtížích
Irsko	<ul style="list-style-type: none"> • speciální pedagog je zaměstnancem školy • centrum pro učitele • individuální práce se žáky • rady pedagogům s metodikou, programy, kontakty, prostředky • podpora rodičům
Německo	<ul style="list-style-type: none"> • speciální pedagog ze speciální školy • speciální pedagog ze sociálního centra • podpora dětí a zaměstnanců školy

Holandsko	<ul style="list-style-type: none"> • podpůrný učitel ze speciální školy • s třídním učitelem pracuje na rozvoji vzdělávacího programu • individuální práce s dítětem • poskytuje materiály • výměna zkušeností mezi školami • kontakt s rodiči
Itálie	<ul style="list-style-type: none"> • speciální pedagog jako zaměstnanec školy • podpora učitelů ve spolupráci s celou třídou • komunikace s rodiči • důraz kladen na individuální vzdělávací plán
Švédsko	<ul style="list-style-type: none"> • speciální pedagog je zaměstnanec školy • úřady jsou zodpovědné za finanční podporu škole
Polsko	<ul style="list-style-type: none"> • národní centrum pro psychologickou a pedagogickou podporu • metodické centrum pro učitele

(Eurydice in Jurkovičová, 2008).

7.1 Vzdělávací systém Německa

V této zemi nemá vzdělávací systém jednotnou strukturu díky existenci 16 spolkových zemích. Každá má svůj vlastní školský systém, ovšem školství celkově je pod dohledem státu. Fungují zde nejvíce školy státní, ale žáci mají možnost navštěvovat také školy církevní či soukromé. Vzdělávání ve státních školách funguje bezplatně. (Hintereder in Růžičková, 2018).

V současnosti zde existuje šest forem speciálního vzdělávání:

- v běžné škole;
- v běžné škole s heterogenními skupinami;
- speciálně pedagogická podpora ve formě kooperace mezi běžnými a speciálními školami;
- speciálně pedagogická podpora prostřednictvím preventivních opatření;
- speciálně pedagogická podpora v rámci společných lekcí;
- speciálně pedagogická podpora ve speciálních školách.

(Zahořáková, Kala, 2016).

Příprava pedagogů pro primární a sekundární vzdělávání v Německu probíhá na univerzitě nebo na pedagogické škole s oborem a podmínky studia se liší dle jednotlivých

spolkových zemích. Většinou trvá studium 4 roky a součástí tohoto studia je stáž pod dohledem zkušeného pedagoga. Pedagogové pro primární stupeň jsou vzdělávání všeobecně, kdežto pedagogové sekundárního stupně se již specializují na jednotlivé předměty. (Růžičková a kol., 2018).

7.2 Vzdělávací systém Velké Británie

Ve Velké Británii trvá povinná školní docházka od věku pěti do věku šestnácti let. Existuje zde pět stupňů vzdělání a to:

- early years education
- primary education
- secondary education
- Further Education (FE)
- Higher Education (HE)

(Růžičková a kol., 2018)

Přípravu speciálních pedagogů nabízí např. University of Edinburgh, University of Oxford či The Faculty of Cambridge. Plně kvalifikovaní speciální pedagogové jsou poté v práci zodpovědní za vytváření bezpečného, stimulačního a podporujícího učebního prostředí a za identifikaci individuálních potřeb dětí. Speciální pedagogové pracují v běžných školách v rámci inkluze, ve třídách pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami či ve speciálních školách. Také mohou působit v komunitních pobytových službách, na vysokých školách, církevních nebo soukromých školách. (Růžičková a kol., 2018).

V Británii jsou speciální vzdělávací potřeby dětí přirozené, stejně jako práva dětí a jejich rodičů. Děti se specifickými vzdělávacími potřebami se od ostatních dětí neliší a cíle vzdělávání jsou stejné pro všechny. Dobré vzdělávání vyžaduje efektivní identifikaci, posouzení a zásah. (Robertson, 2019).

7.3 Vzdělávání ve Finsku

Finsko patří k zemím, kde je inkluzivní vzdělávání rozvinuto nejvíce. Inkluzivní vzdělávání je zde postaveno na několika opatřeních jako např. přidělování různých časových dotací různým předmětům nebo zavedení netradičních forem výuky. Je zde rozlišeno několik úrovní podpory pro žáky. V první úrovni se jedná o podporu obecnou, na kterou mají nárok všichni žáci a která je součástí každodenní výuky. Na vyšší úrovni se jedná o podporu intenzivnější a je udělována žákům, kteří potřebují pravidelnou podporu či několik forem

podpory záraz. Zvláštní podpora je posledním typem a je určena žákům s nemocí, s opožděným vývojem či se zdravotním postižením. (Zahořáková, Kala, 2016).

Klíčovým prvkem ve vzdělávání je v této zemi zajištění vzdělávání pro všechny bez rozdílu. Podpůrná opatření zajišťují úspěch každému ze studentů, rozdíly mezi jednotlivými školami jsou malé a kvalita vyučování je vysoká. Školství je financováno veřejně, pouze dvě procenta studentů navštěvují soukromé školy. Tyto jsou ovšem také financovány veřejností. Vzdělávací systém je založen na důvěře a odpovědnosti. Školy i pedagogové mají svobodu při vytváření vlastního kurikula i instrukcí. Vzdělávání je bezplatné. (Eurydice, 2018).

Děti s potřebou podpůrných opatření zde mají možnost navštěvovat předškolní třídy ve školách běžného vzdělávacího proudu, nejdůležitější je včasná diagnostika dítěte a ve Švédsku mají všichni studenti připravující se na učitelské povolání zahrnutý ve výuce lekce týkající se speciální pedagogiky. (Eroglu, Sigirtmac, 2019).

7.4 Vzdělávací systém v Polsku

V roce 2017 byla realizována vzdělávací reforma, ve které bylo hlavním záměrem změnit struktury vzdělávání, povinnost předškolní docházky apod. Tyto změny byly implementovány zákonem o školním vzdělávání z roku 2016, který nabyl platnosti v roce 2019 a změny by měly být uvedeny do praxe do roku 2024. (Růžičková a kol., 2018).

V Polsku je stejně jako v ostatních evropských zemích snaha o maximální začlenění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do hlavního vzdělávacího proudu. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami se mohou v Polsku vzdělávat v:

- běžných školách
- v integračních třídách běžných škol
- ve speciálních třídách běžných škol
- ve speciálních školách

(Zahořáková, Kala, 2016).

Vzdělávání v pedagogických oborech nabízí třeba Univerzita ve Wroclawi nebo Pedagogická univerzita v Krakově. Podstatnou součástí výuky je pedagogická praxe v rozsahu 90 - 180 hodin dle oboru a typu studia. Perspektiva po ukončení studia závisí hlavně na volbě specializace. Je možno uplatnit se jako školní vychovatel, dále v poradenských centrech, dětských domovech, v domovech pro seniory, ve věznicích a v nápravných zařízeních. (Růžičková a kol., 2018).

8. Výzkumná část

8.1 Cíl práce a výzkumné otázky

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zjistit, jakou roli představují školní speciální pedagogové na běžných základních školách. Dílčím cílem bylo zjistit, zda se liší působení školních speciálních pedagogů v různých typech škol co do velikosti a poukázat na případné rozdíly v jejich práci.

Hlavní výzkumná otázka:

Jakým způsobem pracují školní speciální pedagogové na základních školách běžného vzdělávacího proudu?

Dílčí výzkumné otázky:

Kolik speciálních pedagogů je ve škole zaměstnáno, uvítal by školní speciální pedagog pomoc?

Jaká je náplň práce školního speciálního pedagoga?

Kolik žáků má školní speciální pedagog na starosti a s jakými typy postižení se setkává?

Jak probíhá spolupráce školního speciálního pedagoga s ostatními pracovníky v rámci školy?

Jak probíhá spolupráce školního speciálního pedagoga s orgány mimo školu?

8.2 Metodika výzkumné části

Pro výzkumnou část jsem zvolila kvalitativní výzkum ve formě rozhovorů. V rámci kvalitativních výzkumů vybírá výzkumník na začátku téma a určí základní výchozí otázky. Tyto otázky se mohou doplňovat v průběhu, z tohoto důvodu je někdy tento typ výzkumu označován jako pružný. (Hendl, 2005).

K metodám kvalitativního výzkumu řadíme pozorování, texty a dokumenty, interview, audio a videozáznamy. (Hendl, 2005).

Hlavní skupinu sběru dat při interview tvoří naslouchání vyprávění, kladení otázek lidem, získávání jejich odpovědí. Dotazování zahrnuje různé typy rozhovorů, dotazníků, škál a testů. (Hendl, 2005).

8.3 Realizace výzkumu

Výzkum jsem zahájila oslovením školních speciálních pedagogů působících na běžných základních školách různých velikostí. Tyto jsem vyhledala za pomoci webových stránek jednotlivých škol. Školní speciální pedagogy jsem oslovila emailem či telefonicky, následně

byly domluveny schůzky na půdě školy. Školní speciální pedagogové byli seznámeni s podmínkami, informovanými souhlasy a s možností kdykoli z výzkumu odstoupit. Rozhovory byly zaznamenávány písemnou formou či nahrávkou. Jedna z osob s nahráváním v rámci výzkumu nesouhlasila.

8.4 Výzkumný vzorek

Speciální pedagog A:

Speciální pedagožka základní školy A má vysokoškolské vzdělání v oboru speciální pedagogika, absolvovala státnice ze somatopedie a logopedie. Ve školství působí 20 let. Mezi její předešlé zaměstnání patřilo působení v pedagogicko-psychologické poradně, pracovala jako logoped ve speciálně pedagogickém centru, také byla zaměstnána jako speciální pedagog ve speciální škole. Mimo jiné také patřila k externím přednášejícím na Univerzitě Palackého v Olomouci a na střední škole.

Na základní škole A je zaměstnána třetím rokem a to jako učitelka a speciální pedagožka. Jako speciální pedagog má úvazek 0,7. Učitelský úvazek poté činí 0,3. Nyní je rozhořčena, jelikož se dozvěděla, že od 1. 8. 2020 by se měl její úvazek změnit a to na 0,4 jako speciální pedagog a na 0,6 jako učitel. Dle jejích slov to bude velmi málo času na tak obrovskou školu s takovým počtem žáků.

Speciální pedagog B:

Speciální pedagožka B má dosažené vysokoškolské vzdělání speciální pedagogiky na Univerzitě Palackého v Olomouci. V učitelském oboru působí 17 let. Nyní je zaměstnána na základní škole, předtím pracovala ve škole speciální. Dle jejích slov je potřeba s nynějším trendem inkluzivního vzdělávání čím dál více odborníků jako např. speciálních pedagogů na běžných základních školách a je škoda, že jich je stále takový veliký nedostatek.

Speciální pedagog C:

Speciální pedagožka C má taktéž vysokoškolské vzdělání v oboru speciální pedagogika. Specializuje se na obory logopedie a etopedie. Ve speciálně pedagogickém školství je zaměstnána 35 roků. Vždy působila na speciálních (dříve zvláštních) školách jako učitelka a také jako logopedka. Na malotřídní škole C je zaměstnána v rámci projektu, dojíždí sem dvakrát týdně.

8.5 Výzkumné místo

Základní škola A:

Tato základní škola se nachází v Pardubickém kraji. Jedná se o velkou školu, která zahájila svůj provoz již v roce 1975. Škola disponuje třemi třídami v ročníku, průměrný počet žáků v jedné třídě je 24. Schválená kapacita školy je 900 žáků, v současnosti školu navštěvuje kolem 650 žáků. Budova školy je tvořena šesti pavilony. Je zde 41 učeben, z toho 19 učeben odborných (multimediální učebny fyziky a přírodopisu, učebny s interaktivními tabulemi, jazykové učebny, počítačové učebny, hudebny, kuchyňka a keramická dílna). K dispozici jsou také dvě tělocvičny, horolezecká stěna, bazén a venkovní sportovní hřiště. Pro výuku pěstičství se využívá školní pozemek se skladem na nářadí. Žáci mohou navštěvovat školní knihovnu, která je koncipovaná jako informační centrum. Družina má čtyři samostatné herny, prostor venkovního hřiště a také keramickou dílnu.

Po celém areálu školy jsou rozmístěny nádoby s pitím pro dodržování pitného režimu žáků. V areálu školy je soukromá zubní ordinace, jejíž služby mohou využívat žáci školy. Škola je dobře vybavena audiovizuální technikou, počítači, dataprojektory, digitální kamerou a digitálním fotoaparátem.

Ve škole je zaměstnáno kolem padesáti učitelů, šest vychovatelů, osm asistentů pedagoga. Všichni pedagogové prošli kurzem počítačové gramotnosti. Každoročně se také účastní různých vzdělávacích kurzů a školení, kde získávají nové vědomosti a dovednosti.

Pro rodiče jsou pořádány třídní schůzky, dny otevřených dveří, besídky, školní akademie. Komunikace rodičů s pedagogy probíhá prostřednictvím žákovských knížek, osobně či telefonicky.

Škola spolupracuje s městskou knihovnou, muzeem, DDM, policií, K-Centrem a Úřadem práce. Výrazná je také spolupráce s tělovýchovnou jednotou.

Základní škola B:

Tato základní škola se nachází v Olomouckém kraji. Základní kámen školní budovy byl položen již v roce 1894 a roku 1895 se otevírala nová budova školy. Kapacita školy je asi 600 žáků, v současnosti ji navštěvuje kolem 400 žáků. Dětem je k dispozici školní jídelna, školní družina a školní klub. V areálu školy se nachází praktická ordinace lékaře pro děti a dorost. Jsou zde k dispozici interaktivní učebny, škola pracuje s interaktivními učebnicemi.

Škola vede žáky ke tvořivému myšlení, k řešení problémů, k tomu, aby dokázali účinně komunikovat a spolupracovat. Vede žáky k ohleduplnosti, toleranci k jiným lidem, odlišným kulturním a duchovním hodnotám.

Škola pořádá lyžařské výcviky, plavecký výcvik, školu v přírodě, školní výlety, různé kurzy a exkurze. Spolupracuje s ostatními školami, s městským úřadem, se základní uměleckou školou či s knihovnou. Aktivně pracuje v rámci projektů (Už jsem čtenář, Jeden svět na školách - Příběhy bezpráví, Ovoce do škol, Mléko do škol apod.).

Škola je otevřená pro všechny žáky tak, aby po ukončení povinné školní docházky byli připraveni na praktický život. Prioritou je proměnit školu v prostředí, kde se dětem s různými vzdělávacími potřebami dostane nejen kvalitní vzdělání a péče, ale kde se současně cítí bezpečně a spokojeně a kde získávají přiměřené sebevědomí. Škola umožňuje žákům naplňování nejzákladnějších potřeb a všestranný rozvoj každého jedince.

Škola vyučuje novými metodami a formami s menším počtem encyklopedických prvků. Jedná se o týmovou spolupráci, skupinové vyučování, vypracovávání projektů, používání moderní techniky jak při vyučování, tak při přípravě na vyučování. Rovnocenná péče je věnována jak žákům intelektově nadaným, tak žákům s jiným nadáním (matematika, jazykové, hudební apod.).

Jako klíčový úkol si škola stanovila přiblížení výuky praktickým potřebám. Záměr školy je poskytnout dětem takové vzdělání, které vede k porozumění a dorozumívání mezi lidmi. Také klade důraz na tvořivou práci s informacemi.

Základní škola C:

Tuto malotřídní školu navštěvuje celkem 28 žáků. 1. a 2. ročník navštěvuje 11 žáků, 3. a 4. ročník navštěvuje celkem 10 žáků, 5. ročník má žáků 7. Pro malý počet žáků byla škole udělena výjimka z počtu žáků. Součástí školy je také škola mateřská, školní družina, tělocvična a venkovní hřiště. Žáci mají k dispozici deset počítačů s přístupem na internet, tři notebooky. Také je zde malá školní jídelna.

Žáci se zapojují do projektů Zdravé zuby, dopravní výchova, ochrana člověka při práci, chování člověka v mimořádných situacích. Škola se snaží žákům vštípit zásady zdravého životního stylu (výživa, sport, denní režim apod.).

Tato škola se řadí ke škole podporující mimoškolní činnosti a zájmové aktivity. Zájmové aktivity organizuje škola prostřednictvím školní družiny. Organizuje výlety, exkurze, sportovní akce, bruslení, plavání, keramickou dílnu a další. Žáci mají možnost navštěvovat výtvarný kroužek či kroužek jógy.

Ve škole jsou zaměstnání celkem 3 pedagogové, jedna vychovatelka a asistentka pedagoga. Všichni pedagogové mají vysokoškolské vzdělání se speciálně pedagogickým zaměřením.

Škola se snaží neustále vylepšovat stávající prostory, zapojuje se do nových projektů, zlepšuje prostředí pro výuku a relaxaci. Snahou školy je poskytovat žákům co nejkvalitnější výuku, co nejpestřejší výběr mimoškolních aktivit a hlavně zajistit žákům pocit bezpečí a sounáležitosti.

8.6 Analýza výzkumného šetření

1. Kolik speciálních pedagogů je zaměstnáno ve škole, kde působíte? Uvítal/a byste pomoc dalšího odborníka?

Speciální pedagog A:

Ve škole A, kde působí speciální pedagog A, je zaměstnán pouze jeden speciální pedagog. V tomto případě by speciální pedagožka jistě pomoc dalšího speciálního pedagoga uvítala, vzhledem k velikosti této školy.

„Od srpna mi mají zkracovat úvazek z původních 0,7 na 0,4 a to teda nevím, jak to budu všechno stíhat. Už teď mi přijde ten úvazek strašně malý. Děti je pořád víc a současný systém nám práci teda určitě neusnadňuje.“

Tato speciální pedagožka má na starost téměř sto dětí, několik asistentů pedagoga, pomáhá třídním učitelům, výchovnému poradci a metodikovi prevence, často pracuje i přes limit své pracovní doby, nezřídka zůstává v zaměstnání v odpoledních hodinách či přichází brzy ráno.

Speciální pedagog B:

Na škole, kde působí speciální pedagožka B, je také zaměstnána pouze jako jediná. Speciální pedagožka B by pomoc jistě také uvítala, hlavně jí chybí možnost konzultace s odborníkem se stejným zaměřením. Nevýhodu vidí v odlišném zaměření ostatních pracovníků školy, ve škole není zaměstnána žádná další osoba se vzděláním v oblasti speciální pedagogiky. Na této škole se nevyskytuje takové množství žáků s potřebou podpůrných opatření jako na škole A, tudíž speciální pedagožka B nevyžaduje další pomoc ve formě práce se žáky.

Speciální pedagog C:

Speciální pedagožka působící na škole C (venkovského typu) uvedla, že pomoc dalšího odborníka se vzděláním ve speciální pedagogice rozhodně nepotřebuje. Vzhledem k velikosti školy pokryje potřeby všech žáků s potřebou podpůrných opatření. Obrovskou výhodou vidí též v tom, že všichni pedagogové zaměstnaní v této škole mají speciálně pedagogické vzdělání. Tudíž se s nimi může poradit a oni sami nevyžadují takový stupeň pomoci jako pedagogové s běžným pedagogickým vzděláním.

„Víte, tahle škola je tak malá, že v pohodě pokryjeme potřeby všech dětí a mít tam navíc někoho dalšího by bylo úplně zbytečné.“

Shrnutí otázky č. 1:

V každé z výše uvedených škol je zaměstnán pouze jeden školní speciální pedagog. V největší škole, škole A, by speciální pedagožka rozhodně uvítala pomoc dalšího speciálního pedagoga, jelikož nároky na ni kladené začínají být nad její síly. Ve škole B má speciální pedagožka pocit, že práci stíhá, ovšem chybí jí podpora dalšího odborníka se stejným zaměřením ve věci spolupráce a vzájemné pomoci. Škola C venkovského typu má nesmírnou výhodou v tom, že všichni pedagogové zde zaměstnaní mají vysokoškolské vzdělání v oboru speciální pedagogika. Speciální pedagožka C uvádí, že pomoc dalšího odborníka by zde byla zcela zbytečná.

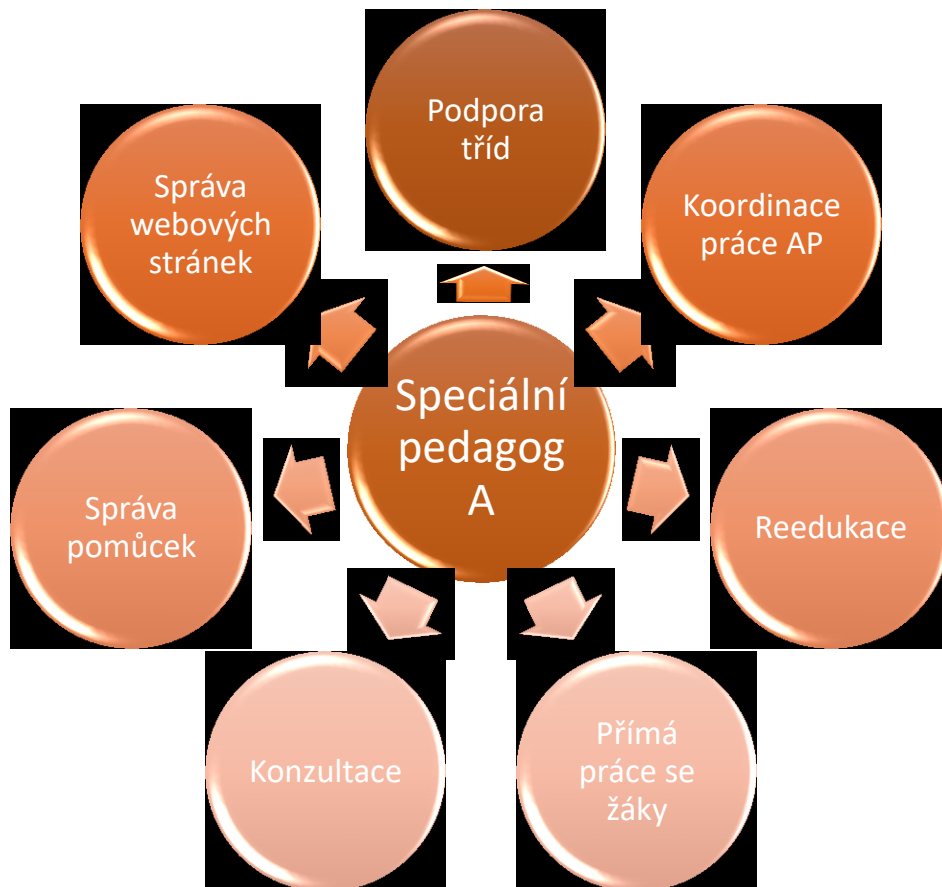
2. Jaká je náplň Vaší práce?

Speciální pedagog A:

Speciální pedagožka A uvádí jako jednu z činností podporu tříd. S dětmi s potřebou podpůrných opatření provádí reedukaci a intervenci, toto probíhá v odpoledních hodinách. Dále tito žáci absolvují přímou práci se speciálním pedagogem, se žáky z dětského domova je veden monitorovací deník. Zajišťuje speciální pomůcky. Speciální pedagožka A koordinuje práci asistentů pedagoga, všichni tito pracují pod jejím vedením, celkem jich má na starosti devět. Speciální pedagožka je k dispozici ve svých konzultačních hodinách jak pro konzultace s rodiči, tak pro konzultace s pracovníky školy a s vedením školy. Také provádí konzultace se školským poradenským pracovištěm - výchovným poradcem pro 1. stupeň a pro 2. stupeň, metodikem prevence 1. stupně a metodikem prevence stupně druhého. Výchovným poradcům

poskytuje rady při vypracovávání individuálních vzdělávacích plánů, také provádí jejich vyhodnocení a to vždy v pololetí a poté na konci školního roku.

Jedenkrát až dvakrát měsíčně probíhá v ranních hodinách porada pro pedagogy, vedení školy, kde se mohou dotazovat a radit o všem, čemu nerozumí nebo v čem si nejsou jistí. Dále píše články do místních novin (zpravodaj), spravuje nástěnku umístěnou před školou týkající se inkluzivního vzdělávání, organizuje např. Modrý den (osoby s poruchami autistického spektra). Dvakrát ročně navštěvují školu pracovníci pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogického centra, speciální pedagožka A koordinuje také tyto návštěvy. Každý měsíc se koná setkání na místním městském úřadě, a to setkání výchovných poradců, metodiků prevence, účastní se ho také ředitel místního dětského domova, orgán sociálně-právní ochrany dětí, ředitel diagnostického ústavu apod. Diskutuje se zde o problémech ve věcech pěstounství, poruch chování či děti z dětského domova. Jedenkrát za měsíc vypracovává monitorovací zprávu pro EU (projekt).

Speciální pedagog B:

Jako první činnost uvedla speciální pedagožka B evidenci žáků s potřebou podpůrných opatření.

„Já mám kabinet sama pro sebe, vlastně nemůžu ze zákona ani sedět s někým dalším, i když mám všechny dokumenty zamčené ve skříni. Aspoň máme klid, když za mnou chodí žáci nebo ostatní učitelé. Před kabinetem mám taky schránku, do které mi můžou dávat vzkazy.“

Dále uvedla, že provádí speciálně pedagogickou intervenci, která probíhá v odpoledních hodinách či si bere žáky ze třídy v čase vyučování. K dalším činnostem patří konzultace se zákonnými zástupci či ostatními pracovníky školy. Při otázce komunikace s rodiči uvedla, že nejlépe se spolupracuje s těmi, kteří se na poradenské zařízení obrátí sami a mají zájem o to nechat své dítě vyšetřit a diagnostikovat. Při konzultaci se zaměstnanci školy uvedla, že komunikuje a spolupracuje nejen s vedením školy a třídními učiteli, ale také s asistenty pedagoga či s vychovatelkami školní družiny. Jako poslední činnost uvedla pořizování, evidenci a správu speciálně pedagogických pomůcek.

Speciální pedagog C:

Speciální pedagožka působící na škole C uvádí činnosti jako podporu žáků s potřebou podpůrných opatření, pomoc při realizaci individuálních vzdělávacích plánů, reedukační a intervenční činnosti. Na základě domluvy s učitelem vede přímou individuální speciálně pedagogickou práci se žákem, která probíhá mimo třídu. Zajišťuje metodickou podporu a pomoc dalším učitelům, je jim nápomocná při tvorbě a vyhodnocení individuálních vzdělávacích plánů, radí jim v otázkách metod a forem práce s dětmi s potřebou podpůrných opatření. Na této škole působí také jako prostředník mezi školou a zákonnými zástupci dětí s potřebou podpůrných opatření. Provádí konzultace pro rodiče dětí s poruchami řeči a učení.

Shrnutí otázky č. 2:

Náplň práce se u jednotlivých pedagogů příliš neliší. Všechny pedagožky uvedly jako hlavní činnost podporu žáků s potřebou podpůrných opatření, dále reedukační a intervenční činnosti. Velmi důležitá je dle každé z nich také metodická podpora učitelům, asistentům pedagoga a ostatním pedagogickým pracovníkům, poradit jim vhodné metody a formy práce s každým jednotlivým dítětem, pomoci jim vybrat správné pomůcky dle typu postižení atd.

Nejvíce činností uvedla bezesporu speciální pedagožka A, vzhledem k velikosti školy, jako jediná uvedla, že má pod záštitou asistenty pedagoga z celé školy, že píše články, spravuje webové stránky školy a pořádá různé projektové dny. Speciální pedagožka C působila nejvíce vyrovnaným dojmem, jistě díky velikosti školy C, kde nemá na starosti takový počet žáků a má na jednotlivé činnosti mnohem více času než speciální pedagožka A i speciální pedagožka B.

3. Kolik žáků se nachází ve Vaší péči a s jakými typy postižení pracujete?

Speciální pedagog A:

„Nejvíce se objevují specifické vývojové poruchy učení, často v kombinaci s ADHD nebo ADD, ale i jiné druhy postižení.“

Speciální pedagožka A má v péči okolo devadesáti žáků, nejčastěji se setkává s poruchami učení, ty bývají v kombinaci s ADHD či ADD, také jsou zde dva žáci s tělesným postižením, tři žáci s poruchou autistického spektra, jeden z nich s Aspergerovým syndromem. Pět žáků, kteří mají lehké mentální postižení, žáci s poruchami chování. Také se zde objevují žáci z nepodnětného sociálního prostředí, dětského domova či děti národnostních menšin (Romové, Vietnamci). V loňském roce školu navštěvovala také žákyně se sluchovým postižením, ale ta již přešla na školu střední.

„Je úplně parádní, že za mnou chodí i úplně zdravý děti, takový krásný holčiny a teď třeba jedna přišla a říká mi, že její kamarád má nějaký problémy doma a jestli by za mnou mohl přijít, že on se sám první přijít bojí. A to mě dostává, že ve mně mají takovou důvěru a kolikrát přijdou raději za mnou než za svými učiteli.“

Speciální pedagog B:

Speciální pedagožka B uvádí celkem 52 žáků s potřebou podpůrných opatření, 6 žáků pracuje s individuálním vzdělávacím plánem. V péči této pedagožky se opět nejčastěji vyskytují žáci s poruchami učení, dále žáci s ADHD, žák s poruchou autistického spektra - Aspergerův syndrom, jedna žákyně s postižením sluchovým.

„Kromě těchto různých postižení se staráme taky o děti ze sociálně slabých rodin, staráme se o děti vietnamské i romské, občas za mnou přijdou děcka, co to doma nemají úplně nejlepší, třeba si i jen tak popovídat a to je moc fajn.“

Speciální pedagog C:

Speciální pedagožka C má na starost pouze čtyři děti. Tyto děti mají nízkou úroveň kognitivních schopností, opožděný vývoj řeči, vadnou výslovnost některých hlásek a je jim věnována především logopedická péče.

„My jsme opravdu malá škola, těch dětí u nás tolik není a co se týče těch druhů postižení tak to tady moc pestré nemáme...“

Shrnutí otázky č. 3:

Nejvyšší počet žáků s potřebou podpůrných opatření je samozřejmě na škole A. Počty žáků odpovídají velikostem jednotlivých škol. Nejčastěji se speciální pedagogové setkávají se specifickými poruchami učení, ty bývají často sdružené s ADHD či ADD, dále s poruchami autistického spektra a s tělesným či sluchovým postižením. Nejširší škála postižení se objevuje na škole A, nejméně jich lze nalézt ve škole C (malotřídní škole).

ZŠ A	ZŠ B	ZŠ C
<ul style="list-style-type: none"> • SPU • ADHD/ADD • PAS • Tělesné postižení • LMP 	<ul style="list-style-type: none"> • SPU • ADHD/ADD • PAS • Sluchové postižení 	<ul style="list-style-type: none"> • SPU • ADHD/ADD

4. Jak probíhá Vaše spolupráce s pracovníky v rámci školy?

Speciální pedagog A:

Speciální pedagožka A spolupracuje ve škole s výchovnými poradci. Těm asistuje hlavně při tvorbě individuálních vzdělávacích plánů. Dále pracuje s metodikou prevence, třídními učiteli, pedagogy, asistenty pedagoga, ale také s družinářkami. Také spolupracuje s vedením školy. S asistenty pedagoga se schází jedenkrát týdně, řeší individuální chování, náměty a připomínky, asistenti se mohou informovat o metodách a formách práce, vhodných pomůckách pro práci s dětmi apod. Speciální pedagožka A si občas připadá některými pedagogy nedocenená, někdy má pocit, že si ostatní žádají pomoc i v naprostých banalitách, které by měli sami již dávno znát.

Speciální pedagog B:

Speciální pedagožka B vede pravidelné konzultace s třídními učiteli, asistenty pedagoga, výchovným poradcem či metodikem prevence. Tyto konzultace probíhají v jejich konzultačních hodinách nebo dle potřeby ostatních pracovníků školy.

„Mám konzultační hodiny, ale to neznámá, že když za mnou někdo přijde v úterý a já je mám až ve čtvrtek, tak že jim řeknu, ať si přijdou později. Před dveřma mám ještě schránku, takže když někdo něco potřebuje, můžou mi nechávat i vzkazy.“

Třídním učitelům pomáhá při vypracovávání a úpravou individuálních vzdělávacích plánů, navštěvuje 1. třídy. V jednotlivých třídách provádí také náslechy.

Speciální pedagog C:

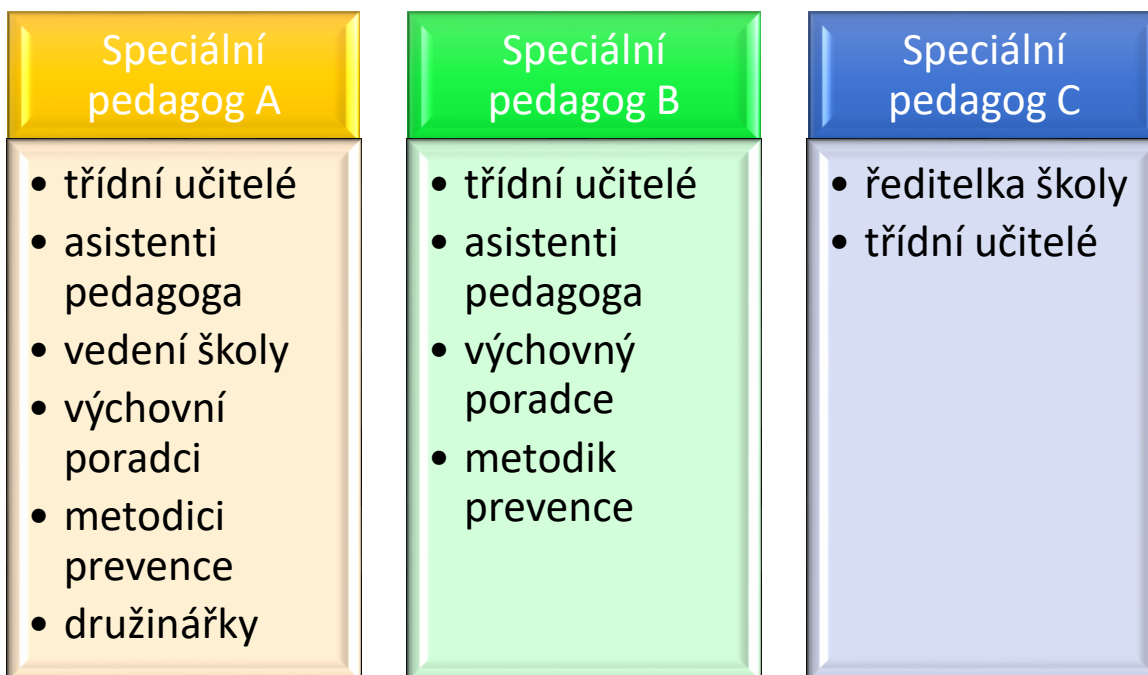
Speciální pedagožka C spolupracuje hlavně s ředitelkou školy a dále s třídními učiteli. Velkou výhodou vidí v tom, že všichni pedagogové mají speciálně pedagogické zaměření, proto její pomoc příliš často nevyhledávají.

„Spíš jde o to, že tu speciální péči nemůžou dětem dávat v takové míře, jak by bylo potřeba. Vzhledem k více ročníkům v jedné třídě mají co dělat, natož se každému dítěti věnovat individuálně.“

Dle jejich slov je to maličká škola, která má obrovskou výhodu v tom, že se všichni zaměstnanci a žáci znají a fungují zde jako taková jedna velká rodina.

Shrnutí otázky č. 4:

Speciální pedagogové spolupracují hlavně a především s třídními učiteli, dále s asistenty pedagoga, pokud se na dané škole vyskytují. Další spolupráce probíhá s výchovnými poradci a školními metodiky prevence. Velmi důležitá je podpora a spolupráce s vedoucími pracovníky školy, ředitelem a zástupcem ředitele. K nejčastějším činnostem patří konzultace ve věcech individuálních vzdělávacích plánů, speciálních pomůcek a metod a forem práce s jednotlivými dětmi.

5. Jak probíhá Vaše spolupráce s orgány mimo školu?

Speciální pedagog A:

Speciální pedagožka A spolupracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou, dále se speciálně pedagogickým centrem, s orgánem sociálně právní ochrany dětí, s lékaři, v tomto případě hlavně s psychiatry. Jedenkrát měsíčně se schází na městském úřadě, jsou zde přítomni zaměstnanci z odboru sociálních věcí, péče o dítě, dále ředitel místního dětského domova, výchovní poradci, metodici prevence a to ze všech škol ve městě, vždy je přizván nějaký host. Diskutuje se o tématech jako je pěstounství, poruchy chování, probírají se záležitosti týkající se dětského domova, apod.

Všichni tito výše vyjmenovaní spolupracují se speciální pedagožkou ve věcech doporučení ke vzdělávání, poskytují rady v oblasti metod a postupů v práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, radí v oblasti legislativy, zákonů a vyhlášek. Také zprostředkovávají různé kontakty a styky. Speciální pedagožka je naopak provází během jejich návštěv ve škole, které sama koordinuje a organizuje.

Speciální pedagog B:

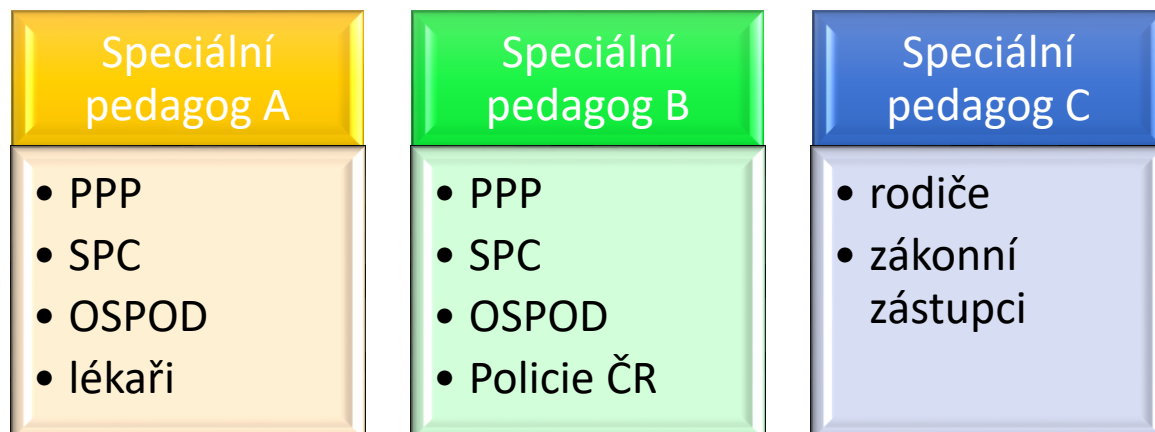
Konzultace s orgány působícími mimo školu organizuje v základní škole C výchovný poradce. Probíhají zde pravidelné konzultace s orgánem sociálně právní ochrany dětí, a to vždy jedenkrát za pololetí, dále spolupracují s Policií ČR a to dle potřeby. Uskutečňují se pravidelné preventivní přednášky s Policií ČR, probační a mediační službou a orgánem sociálně právní ochrany dětí. V rámci speciálně pedagogického poradenství probíhají pravidelné konzultace s pedagogicko-psychologickou poradnou a speciálně pedagogickým centrem na základě vyšetření jednotlivých žáků s podpůrným opatřením.

Speciální pedagog C:

Speciální pedagožka C uvedla, že mimo školu nespolupracuje kromě rodičů s nikým.

Shrnutí otázky č. 5:

Speciální pedagogové spolupracují především s pedagogicko-psychologickými poradnami, speciálně pedagogickými centry a orgány sociálně právní ochrany dětí. Objevuje se také spolupráce s Policií ČR či lékaři, dětskými odbornými či psychiatry. Školní speciální pedagogové vidí nesmírnou výhodu ve spolupráci s PPP či SPC, na které se mohou obrátit v případě nejasností, a kteří jim vždy vyjdou vstříc. V těchto zařízeních navíc pracují odborníci se stejným zaměřením jako školní speciální pedagogové. Také byla zmíněna spolupráce s ředitelem dětského domova, s probační a mediační službou, objevují se preventivní přednášky Policie České republiky. Důležitá je dle speciálních pedagogů také spolupráce mezi ostatními školami, výhodu vidí v tom, je-li na „sousední“ škole zaměstnán také školní speciální pedagog (vzájemná spolupráce, konzultace a pomoc).

8.7 Výsledky kvalitativního výzkumu

Hlavní otázkou tohoto kvalitativního výzkumu bylo zjistit, jak pracují školní speciální pedagogové ve školách běžného vzdělávacího proudu a zda se nějak liší jejich působení na různých typech základních škol co do velikosti.

K činnostem školních speciálních pedagogů patří zejména podpora tříd, reedukace a intervence se žáky. Také se podílejí na tvorbě a vyhodnocování individuálních vzdělávacích plánů, pořizují speciální pomůcky a fungují jako jejich správci, poskytují konzultace ostatním pracovníkům školy a koordinují spolupráci s pedagogicko-psychologickými poradnami a speciálně pedagogickými centry. Také koordinují práci asistentů pedagoga, organizují různé projektové dny, spolupracují s rodiči či spravují internetové stránky školy.

Ve svém povolání se setkávají s různými druhy postižení, nejčastěji se však na běžných základních školách objevují specifické poruchy učení, mnohdy propojené s ADHD či ADD, dále s poruchami autistického spektra, tělesným či sluchovým postižením. Některé základní školy navštěvují též žáci s lehkým mentálním postižením. Speciální pedagogové také uvádějí, že jejich pomoc, názory a radu vyhledávají též děti bez speciálních potřeb, jedná se například o děti ze sociálních slabých rodin či o děti s jakýmkoli problémem (šikana, neoblíbenost apod.).

Školní speciální pedagogové spolupracují s celou řadou dalších odborníků i s dalšími pracovníky ve školském zařízení. Velmi často spolupracují s výchovnými poradci, metodiky

prevence či třídními učiteli, dále se specialisty ze speciálně pedagogických center či pedagogicko-psychologických poraden. Neméně důležitá je spolupráce s orgány sociální péče o děti a mládež, s lékaři, psychiatry a Policií České republiky. Významná je též kooperace mezi rodiči a školou, bez zájmu a snahy rodičů by byla práce s dětmi s potřebou podpůrných opatření podstatně méně efektivní.

Závěr a diskuze

Diplomová práce se snažila přiblížit náplň práce školních speciálních pedagogů na základních školách běžného vzdělávacího proudu a měla za úkol poukázat na případné rozdíly v jejich práci v různých typech škol co do velikosti. Teoretická část se zabývala pojmy jako speciální pedagogika, historie speciální pedagogiky, dále zde byla zmíněna činnost školního poradenského pracoviště, výchovných poradců, metodiků prevence, školního psychologa a školního speciálního pedagoga. Objevil se popis školských poradenských zařízení, speciálně pedagogického centra a pedagogicko-psychologické poradny. Jedna z kapitol byla věnována podpurným opatřením prvního až pátého stupně, poslední kapitola přiblížila speciální vzdělávání v zahraničí.

Výzkumná část byla vypracována kvalitativním způsobem, byly osloveny tři speciální pedagožky, jedna působící na základní škole A s počtem žáků cca 600, druhá z nich působící na základní škole B, kde je počet žáků asi 400, třetí speciální pedagožka působí na malotřídní škole C, kterou navštěvuje celkem 28 žáků. Bylo položeno pět dílčích otázek, týkajících se náplně práce školních speciálních pedagogů, druhů a typů postižení a znevýhodnění, se kterými se ve své praxi setkávají, s jakými odborníky spolupracují mimo školní zařízení a s kým spolupracují ve škole. K nejčastějším činnostem patří reedukace a intervence, dále podpora při vytváření individuálních vzdělávacích plánů, spravování pomůcek a konzultace. Činnosti speciální pedagožky A jsou nejpestřejší, má celkem nejvyšší počet těchto činností, na starost má nejvíce žáků a pomoc dalšího speciálního pedagoga by zajisté uvítala. Naopak nejméně činností uvedla speciální pedagožka C, působící na malotřídní škole, která uvedla, že není třeba dalšího specialisty. Velikosti škol neměly vliv na typy postižení, každopádně na největší základní škole se vyskytovalo nejvíce druhů postižení, kdežto na základní škole B byl jejich počet nižší a na malotřídní škole C se vykytovaly prakticky pouze specifické poruchy učení a logopedické vady.

Výhodou základní školy většího typu je bezesporu více možností, co se týče prostor, je zde zaměstnáno více odborníků jako třeba metodici prevence či výchovní poradci, tudíž je možná konzultace s více lidmi. Nevýhodou na těchto větších školách může být vyšší počet žáků ve třídách a určitá anonymita, která může vést až k poruchám chování a díky které mohou být někteří žáci opomíjeni. Na malotřídní škole je výhodou přátelská atmosféra, rodinné prostředí, fakt, že každý učitel zná každého žáka a může se mu plně věnovat. Také je velkou výhodou malý počet žáků ve třídách, což umožňuje pedagogům věnovat se jim více individuálně a do

hloubky. Na malotřídní škole C je přínosem, že všichni pedagogové mají speciálně pedagogické vzdělání. Základní škola B je školou s počtem okolo 400 žáků, atmosféra této školy již není a ani nemůže být rodinná jako tomu je na základní škole C, přesto se zde zaměstnanci a žáci znají lépe než na základní škole A. Základní škola největšího typu nabízí žákům více speciálních učeben, aktivit a možností využití volného času nežli škola malotřídní venkovského typu.

Vzhledem k tomu, že byli osloveni pouze tři respondenti, nemohou být výsledky tohoto výzkumu brány jako plošné pro všechny školní speciální pedagogy, ale pouze pro mnou vybraný vzorek. Podíváme-li se na práce dalších autorů, lze se shodnout na faktu, že náplň práce školních speciálních pedagogů není příliš odlišná, jejich spolupráce s dalšími lidmi a orgány taktéž. Autorka Kateřina (2019) uvedla ve svém výzkumu vyšší počet školních speciálních pedagogů, čehož dosáhla díky dotazníkovému šetření. Ve své práci také uvedla pojem kariérové poradenství, což mnou oslovení respondenti vůbec nevedli. Daniel (2020) píše ve své práci o problematice vzdělávání cizinců, což moji respondenti taktéž nevedli. Monika (2019), zmiňuje stejně jako ostatní diagnostiku jako jednu z činností školních speciálních pedagogů. U této činnosti by bylo dobré doplnit informaci, že školní speciální pedagogové mohou provádět diagnostiku pro potřeby dané školy, ale nemohou provádět speciálně pedagogickou diagnostiku za účelem vydávání doporučení.

Seznam použité literatury a zdrojů

1. BENDOVIÁ, Petra, ed. *Základy speciální pedagogiky nejen pro speciální pedagogy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, 225 s. ISBN 978-80-7435-422-9.
2. DYTRTOVÁ, Radmila a Marie KRHUTOVÁ. *Učitel: příprava na profesi*. Praha: Grada, 2009, 121 s. Pedagogika. ISBN 9788024728636.
3. FISCHER, Slavomil, Jiří ŠKODA, Zdeněk SVOBODA a Ladislav ZILCHER. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální : učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2014, 299 s. ISBN 978-80-7387-792-7.
4. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 8073670402.
5. JANKOVSKÝ, Jiří. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. 2. vyd. Praha: Triton, 2006, 173 s. ISBN 80-7254-730-5.
6. JUNGWIRTHOVÁ, Iva. *Dítě se sluchovým postižením v MŠ a ZŠ*. Praha: Portál, 2015, 191 s. ISBN 978-80-262-0944-7.
7. JURKOVIČOVÁ, Petra, ed. *Harmonizace přístupů k osobám se specifickými potřebami v kontextu členství České republiky v Evropské unii*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 74 s. ISBN 978-80-244-2103-2.
8. KUCHARSKÁ, Anna. *Školní speciální pedagog*. Praha: Portál, 2013, 223 s. ISBN 978-80-262-0497-8.
9. LECHTA, Viktor, ed. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál, 2010, 435 s. ISBN 978-80-7367-679-7.
10. MERTIN, Václav a Lenka KREJČOVÁ. *Metody a postupy poznávání žáka: pedagogická diagnostika*. 2., doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 398 s. ISBN 978-80-7552-014-2.
11. MICHALÍK, Jan, Pavlína BASLEROVÁ a Lenka FELCMANOVÁ. *Katalog podpůrných opatření pro žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu zdravotního nebo sociálního znevýhodnění: obecná část*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 221 s. Ostatní odborné publikace. ISBN 978-80-244-4654-7.

12. NOVOSAD, Libor. *Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním: základy a předpoklady dobré poradenské praxe*. Praha: Portál, 2009, 269 s. ISBN 978-80-7367-509-7.
13. PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.
14. RŮŽIČKOVÁ, Veronika. *Speciální pedagog jako profese*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2018. ISBN 978-80-244-5468-9.
15. SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3.
16. SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0095-8.
17. VALENTA, Milan a Oldřich MÜLLER. *Psychopedie*. 2. vyd. Praha: Parta, 2004. ISBN 8073200635.
18. VÍTKOVÁ, Marie, ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004. Edice pedagogické literatury. ISBN 8073150719.
19. *Diagnostic and statistical manual of mental disorders DSM-5tm*. 5th ed. Washington, DC: American Psychiatric Publishing, c2013. ISBN 978-0-89042-555-8.
20. EROĞLU, Esmá. Early Childhood Inclusive Education in Finland, Sweden and Norway. *Kastamonu Eğitim Dergisi* [online]. 2019, 27(4) [cit. 2020-06-25]. ISSN 13008811.
21. *Eurydice* [online]. Brussels: Eurydice, 2018 [cit. 2020-06-21]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/contacts_en
22. *Inkluzivní vzdělávání ve vybraných evropských státech* [online]. Kancelář Poslanecké sněmovny, Sněmovní 4, 118 26 Praha 1: Parlamentní institut, 2016 [cit. 2020-06-21]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1>
23. LAZAROVÁ, Bohumíra, Josef LUKAS, Jan MAREŠ a Lenka KAMANOVÁ. Editorial: Proměny školního poradenství. *Pedagogická Orientace* [online]. 2017, 27(2), 285-286 [cit. 2020-06-28]. ISSN 12114669.

24. LAZAROVÁ, Bohumíra, Lenka HLOUŠKOVÁ, Milan POL a Kateřina TRNKOVÁ. Proměny práce školních psychologů v proinkluzivně naladěných školách. *Pedagogická Orientace* [online]. 2017, **27**(2), 287-307 [cit. 2020-06-28]. DOI: 10.5817/PedOr2017-2-287. ISSN 12114669.
25. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10* [online]. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2020 [cit. 2020-06-21]. Dostupné z: <https://old.uzis.cz/cz/mkn/index.html>
26. PALOVÁ, Kateřina a Jan ŠMAHAJ. PRÁCE ŠKOLNÍHO PSYCHOLOGA SE TŘÍDOU NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH. *E-psychologie* [online]. 2020, **14**(1), 1-18 [cit. 2020-06-25]. DOI: 10.29364/epsy.363. ISSN 18028853.
27. Policy for SEND and Inclusion: examining UK national and some European differences. *Journal of Research in Special Educational Needs* [online]. 2019, **19**(3), 241 - 280 [cit. 2020-06-25]. DOI: 10.1111/1471-3802.12455. ISSN 14713802.
28. Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
29. Zákon č. 198/2012 Sb. o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
30. Vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.
31. Vyhláška č. 197/2016 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
32. Vyhláška č. 412/2006 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Informovaný souhlas s rozhovorem

Příloha č. 2: Souhlas se zpracováním osobních údajů

Příloha č. 3: Přepis jednoho z rozhovorů

Příloha č. 1:

Informovaný souhlas s rozhovorem

Souhlasím s uvedením některých mých citlivých dat v diplomové práci Barbory Tempírové-Kotrlé, ale nebude uvedeno mé pravé jméno nebo žádné skutečnosti, které by mohly vést k identifikaci mé osoby. Vím, že mohu rozhovor z jakýchkoli důvodů ukončit a svůj souhlas s rozhovorem vzít zpět. Byla mi nabídnuta možnost získat přepsaný rozhovor k autorizaci a výsledný text v elektronické podobě ke komentáři. S těmito podmínkami dobrovolně a bez nátlaku souhlasím.

Datum:

Jméno:

Podpis:

Příloha č. 2:

Souhlas se zpracováním osobních údajů

Dnes jsem poskytl/poskytla rozhovor B. Tempírové-Kotrlé, studentce Pedagogické fakulty Univerzity Palackého, v rámci výzkumu pro její diplomovou práci.

Pro tento účel smí být tento rozhovor zpracováván pouze v anonymitě bez souvislosti s mým jménem a kontaktem na moji osobu.

V případě, že úryvky z tohoto rozhovoru budou součástí publikací nebo veřejných prezentací výsledků výzkumu, smí být uvedeny pouze v anonymní podobě bez udání mého jména či kontaktu na moji osobu.

Po ukončení výzkumu a dokončení diplomové práce smí být tento rozhovor archivován a tím zprostředkován pro účely jiných výzkumů, ale pouze v anonymizované podobě.

Datum:

Jméno:

Podpis:

Příloha č. 3

Moje první otázka je taková, abych o Vás zjistila nějaké informace. Mohla byste mi říct, jak dlouho pracujete jako speciální pedagog a kde všude jste působila?

Tak já funguju v praxi už skoro dvacet let (ježíš, já už jsem stará). Vzdělání mám samozřejmě vysokoškolské, no a pracovala jsem nejdřív ve speciální škole, tehdy ještě škole zvláštní, jako učitelka, potom jsem chvíli byla v pedagogicko-psychologické poradně, taky jsem byla v SPCčku, tam jsem teda dělala jako logoped, pak jsem učila na základce, chvíli jsem přednášela jako externista na Palackýho v Olomouci, tam jsem přednášela diagnostiku. No bylo toho dost ... teď pracuju na základní škole, kde jsem teda zaměstnaná přes projekt MAP a jsem tam na 0,7 úvazek jako speciální pedagožka a na 0,3 úvazku jako učitelka. Od srpna mi mají zkracovat úvazek z původních 0,7 na 0,4 a to teda nevím, jak to budu všechno stíhat. Už teď mi přijde ten úvazek strašně malý. Děti je pořád víc a současný systém nám práci teda určitě neusnadňuje. No řeknu vám, že jsem z toho tak rozhozená, že uvažuju, že s tím už seknu a vrátím se znova na specku. Trávím v té škole neuvěřitelně času, jsem tam i odpoledne kdy doučuju a dělám s děckama přípravy na další den, domů chodím mezi čtvrtou a pátou. Doma na mě čekají zase moje děti, no začínám si připadat úplně vyhořelá.

Tak to mě mrzí ... uvítala byste pomoc někoho dalšího, třeba dalšího speciálního pedagoga na škole?

No samozřejmě. Jak už jsem říkala, já mám těch dětí fakt hodně a určitě by se tam někdo další hodil.

Další otázka se týká náplně Vaší práce, co všechno Vaše práce obnáší?

Toho je hodně (smích). Takže reedukace, nápravy, to dělám odpoledne, mám tam třeba klučinu ze sociálně slabé rodiny, tak s tím dělám úkoly, pak vyrovnáme aktovku, podle rozvrhu nachystáme učení na druhý den a tak no, taky koordinuju práci asistentů pedagoga, těch mám pod sebou devět, vedu monitorovací deníky, to teda hlavně s dětma z děčáku, posíláme si vzkazy s vychovatelkama abychom věděly co a jak, dál dělám konzultace s rodičema, s vedením školy, s poradnou, s centrem, taky mám konzultace pro vyučující, jedenkrát až dvakrát měsíčně máme na sedmou ráno poradu pro učitele, kam chodí někdy i vedení školy a asistenti pedagoga, můžou se mě ptát na všechno. co potřebujou. Taky organizuju projekt „Modrý den“, to je pro autisty, píšu články do novin, na web školy, dělám nástěnku před školou, ta se týká inkluzivního vzdělávání, když přijede PPP nebo SPC, tak koordinuju i tyhle návštěvy,

chodí dvakrát ročně. Jo, a ještě musím jedenkrát za měsíc psát monitorovanou zprávu pro EU, to jak jsem tam přes ten projekt. No a ještě teda, a to je hlavní, je podpora tříd. A skoro jsem zapoměla na správcování pomůcek.

Kolik dětí máte na starosti?

Tak to je taky hodně (smích). Úplně přesně to neřeknu, ale řekla bych, že kolem devadesáti až sto dětí.

S jakými typy postižení se setkáváte?

Nejvíce se objevují specifické vývojové poruchy učení, často v kombinaci s ADHD nebo ADD, ale i jiné druhy postižení. Máme děcka s autismem, ty jsou celkem tři, jeden klučina je na vozíku, pět dětí s lehkým mentálním postižením, poruchy chování. Měli jsme i holčinu, která špatně slyšela, ale ta vloni vyšla. Je úplně parádní, že za mnou chodí i úplně zdravý děti, takový krásný holčiny a teď třeba jedna přišla a říká mi, že její kamarád má nějaký problémy doma a jestli by za mnou mohl přijít, že on se sám první přijít bojí. A to mě dostává, že ve mně mají takovou důvěru a kolikrát přijdou raději za mnou než za svými učiteli.

Tak to je úžasný. A s kým spolupracujete v rámci školy?

Jak už jsem řekla. S vedením školy, s asistentama, dál s ostatními učiteli, s výchovnými poradcema. Ti mi teda pijou krev, měli by sami vypracovávat individuály a už jsem jim to tisíckrát vysvětlovala, a stejně za mnou pořád chodí a ptají se, jak to mají udělat (tváří se našťavaně). Někteří učitelé mi přijdou, že ani neocení, co ve škole dělám, ale to je asi všude. No a učitelům pomáhám ve třídách, chodím se dívat na děti, ale děláme to nenápadně, ne že bysme jim řekli, teď přijde paní pedagožka, ale já tam třeba jdu když mají výtvarku a koukám se, co dělají a připojím se k nim a u toho si je studuju (smích).

Jak probíhá spolupráce mimo školu?

Jak jsem už říkala, hlavně probíhá s poradnami a centry, oni k nám chodí dvakrát ročně, takže to je provázím při těchhle návštěvách, pak s OSPODEM, s doktorama, hlavně psychiatrami, jednou za měsíc se scházíme na městském úřadě, tam jsou všichni z okolních škol, výchovní poradci, metodici prevence, bývá tam ředitel z děčáku, lidi ze sociálky a vždycky se pozve nějaký host, minule tam byl třeba ředitel z diagnostáku a řešíme tam věci co se týče pěstounství, dětskýho domova, poruchy chování a tak. Holky z poradny nebo z SPCčka mi radí ve věcech vyhlášek, postupů, metod, dávají mi různý kontakty, to je super.

A ještě se zeptám, jak probíhá spolupráce s rodiči nebo zákonnými zástupci?

(Smích). No to záleží. Nejlepší je s dětským domovem, s rodičema je to různý. Vždycky je to lepší s těma, co vyhledávají pomoc sami, kteří se bojí, že se něco děje. Ti, kterým se musíme ozývat sami, tak s těma je to horší. Ale vesměs bych řekla, že spolupráce s rodiči probíhá dobře.